

Voorwoord

Deze scriptie vormt de afronding van de master vastgoedkunde aan de faculteit ruimtelijke wetenschappen van de Rijksuniversiteit in Groningen. In de herfst van 2006 heb ik een begin gemaakt met een onderzoek naar leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties. Aan de keuze van dit onderwerp liggen een aantal redenen ten grondslag. Allereerst is dit de actualiteit van de zogenaamde Vinex-operatie die, zowel op landelijk niveau, als binnen mijn studie ruime aandacht geniet, niet in de laatste plaats vanwege de veelgehoorde kritieken op de uitvoering van de plannen. Na een excursie voor het vak vastgoedontwikkeling naar de Vinex-locatie Vathorst, in combinatie met een college binnen hetzelfde vak waarin verschillende aspecten van het begrip leisure aan bod kwamen, leek het mij interessant deze twee onderwerpen te combineren tot één ‘onderzoekswaardig’ geheel. Dit is mijns inziens gelukt door het onderzoek toe te spitsen op een vergelijking van de vraag naar leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties met het aanbod van deze voorzieningen binnen die locaties.

Aanvankelijk leek het mij erg interessant om vanuit de hoek van de aanbieders te kijken naar welke mogelijkheden zij zien, en welke bereidheid zij hebben met betrekking tot de ontwikkeling van leisure binnen Vinex-locaties. Om deze vraag te beantwoorden is allereerst de vraagkant van belang. Deze was in mijn ogen nog niet voldoende onderzocht en vormde daarom een goede aanleiding voor mijn onderzoek.

Het schrijven van een afstudeerscriptie is, zoals het vaak gehoorde cliché luidt, een kwestie van vallen en opstaan. Daarom wil ik op deze plaats mijn afstudeerbegeleider dr. P.R.A. Terpstra bedanken voor zijn op- en aanmerkingen in de loop van het proces. Daarnaast zijn er natuurlijk mensen die je op bepaalde momenten op de juiste manier weten te inspireren er een schepje bovenop te doen. Ook aan al deze mensen een bijzonder woord van dank.

Groningen, 2007

Mark de Graaf

Samenvatting

Kwaliteit van Vinex-locaties en kwaliteit van vrijetijdsbesteding. Beide zijn het onderwerpen die de laatste jaren steeds meer aandacht hebben gekregen. Nadat de kwantitatieve woningnood in Nederland was opgelost ontstond er binnen Vinex-locaties steeds meer vraag naar kwalitatief hoogwaardige woonmilieus. Onderdeel van deze vraag vormt onder meer de vraag naar vrijetijdsvoorzieningen. Doordat vrije tijd steeds meer een schaars goed aan het worden is stijgt de vraag naar een zo optimaal mogelijke invulling van die vrije tijd.

Deze combinatie van kwaliteitsbehoeften vormt de aanleiding van het onderzoek “Leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties: een onderzoek naar de vraag en het aanbod van leisurevoorzieningen”. De doelstellingen van het onderzoek luiden als volgt:

- **Inzicht verkrijgen in de aanwezigheid van leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties**
- **Inzicht verkrijgen in de ontwikkelingsbehoefte van leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties.**

Het eerste deel van het onderzoek bestaat uit een literatuurgedeelte waarin de Vinex-operatie uit de doeken wordt gedaan. Hier komt naar voren dat stedelijkheid en ligging factoren zijn die van invloed zijn op de aanwezigheid van leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties. Vervolgens wordt het begrip leisure uitvoerig behandeld door middel van een indeling van leisure aan de hand van verschillende onderzoeksrapporten, met name van de Kamer van Koophandel en consultancy bureau LAgrouP. De indeling in de sectoren sport, wellness, entertainment, attracties en cultuur is hierbij de meest concrete en zal veelal worden toegepast bij de uitwerking van de enquêteresultaten.

De literatuur is vervolgens in een conceptueel model gegoten waarin een vraagkant en een aanbodkant de leisurebehoefte binnen Vinex-locaties bepalen. Aan de vraagkant zijn dit de huishoudenkenmerken en de kenmerken van vrijetijdsbesteding, aan de aanbodkant de kenmerken van de woonomgeving en de kenmerken van leisurevoorzieningen.

Hierna wordt de aanbodkant van het conceptueel model beschreven voor verschillende onderzoeksgebieden, te weten Vathorst, De Vijfhoek en Zuiderburen, en ook worden er verwachtingen uitgesproken over de vraagkant.

Door middel van een enquête is de vraag van de bewoners naar leisurevoorzieningen binnen hun wijk onderzocht. Deze vraagkant wordt uitvoerig beschreven voor de verschillende wijken. Aan de hand van deze uitkomsten kan een vergelijking worden gemaakt tussen de vraag –en de aanbodkant. Uit deze vergelijking kunnen conclusies worden getrokken met betrekking tot de vraag of er verschillen zijn tussen Vinex-locaties van verschillende grootte op het gebied van vraag en aanbod en of het aanbod aansluit op de vraag van de bewoners.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Voorwoord

Lijst van figuren en tabellen

1. Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Doelstelling, probleemstelling en onderzoeksvragen.....	6
1.3 Opbouw van het onderzoek.....	7
2. Literatuur	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Theoretisch kader	8
2.3 Conceptueel model.....	13
3. De onderzoeksgebieden.....	16
3.1 Inleiding	16
3.2 De onderzoeksgebieden.....	16
3.3 Vathorst Amersfoort.....	17
3.4 De Vijfhoek Deventer	19
3.5 Zuiderburen Leeuwarden	21
4. Uitvoering van het onderzoek.....	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Onderzoeksmethoden	23
4.3 Uitvoering van het onderzoek	23
4.4 De enquête.....	24
5. Onderzoeksresultaten	25
5.1 Inleiding	25
5.2.1 Huishoudenkenmerken Vathorst.....	25
5.2.2 Kenmerken vrijetijdsbesteding Vathorst.....	26
5.3.1 Huishoudenkenmerken De Vijfhoek.....	29
5.3.2 Kenmerken vrijetijdsbesteding.....	30
5.4.1 Huishoudenkenmerken Zuiderburen	31
5.4.2 Kenmerken vrijetijdsbesteding Zuiderburen.....	32
5.5 Conclusie onderzoeksresultaten vraagkant	34
6. Vergelijking vraag en aanbod.....	35
6.1 Vathorst	35
6.2 De Vijfhoek	38
6.3 Zuiderburen	40
7. Conclusies en aanbevelingen.....	42
7.1 Conclusies	42

7.2	Aanbevelingen.....	44
	Literatuur.....	45

Bijlage

- I** **Enquête leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties**
- II** **Tabellen met resultaten van alle enquêtevragen**

Lijst van figuren en tabellen

2. Literatuur

- Tabel 2.1 Indelingen van leisure
Figuur 2.1 Afbakening onderzoeksgebied m.b.t. soort Vinex-wijk
Figuur 2.1 Conceptueel model

3. De onderzoeksgebieden

- Figuur 3.1 Ligging Vinex-locatie Vathorst
Figuur 3.2 Ligging Vinex-locatie De Vijfhoek
Figuur 3.3 Plattegrond Vinex-locatie Zuiderburen

4. Uitvoering van het onderzoek

- Tabel 4.1 Verdeling van de enquêtes en respons

5. Onderzoeksresultaten

- Figuur 5.1 De drie belangrijkste redenen om in Vathorst te gaan wonen
Figuur 5.2 Gebruik voorzieningen door huishoudens in Vathorst
Figuur 5.3 Geprefereerde locatie leisurevoorzieningen per sector
Figuur 5.4 De drie belangrijkste redenen om in De Vijfhoek te gaan wonen
Figuur 5.5 Gebruik voorzieningen door huishoudens in De Vijfhoek
Figuur 5.6 Geprefereerde locatie leisurevoorzieningen per sector
Figuur 5.7 De drie belangrijkste redenen om in Zuiderburen te gaan wonen
Figuur 5.8 Gebruik voorzieningen door huishoudens in Zuiderburen
Figuur 5.9 Geprefereerde locatie leisurevoorzieningen per sector

7. Conclusies en aanbevelingen

- Tabel 7.1 Overzicht kenmerken onderzoeksgebieden

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

“De vrije tijd is nu een algemeen en zelfstandig levensdomein”. Met deze zin geeft Mommaas (2000) de toenemende importantie aan van vrije tijd en de daarmee samenhangende activiteiten. In Nederland is recent een vrijetijdseconomie ontstaan. Dit betekent dat vrije tijd een steeds belangrijkere rol is gaan spelen in het leven van mensen. Vrije tijd is een schaarser goed geworden en de eisen die mensen stellen aan de kwaliteit van de activiteiten die ze in hun vrije tijd ondernemen neemt toe. Dit wordt wel aangeduid als belevingseconomie, waarbij het er om gaat in de spaarzame vrije tijd zo efficiënt mogelijk belevingen te consumeren.

In lijn met deze kwaliteitsvraag naar leisureactiviteiten is ook de kwaliteit van Vinex-locaties een actueel onderwerp. Aangezien de kwantitatieve vraag eind jaren negentig opgelost was, verschoof deze naar een kwalitatieve. Vinex-wijken zouden, om een aantal kritieken aan te halen, massaal, saai, eentonig en voorspelbaar zijn (Vinex! Een morfologische verkenning, 2006).

Aan deze kwalitatieve vraag wordt de laatste jaren veel aandacht besteed. In het Handvest kwaliteit Vinex-locaties (2000) wordt uiteengezet op welke punten er kwalitatieve verbeteringen moeten worden aangebracht. Een van deze punten is het voorzieningenniveau binnen de wijken. Onderdeel van het voorzieningenniveau is ook het aanbod van leisure. In combinatie met de opkomst van de vrijetijdseconomie lijkt dit een belangrijk aandachtspunt te zijn.

De vraag naar wat mensen willen met betrekking tot het aanbod van leisure is in het geval van Vinex-wijken veelal onbeantwoord gebleven. Er wordt wel onderzoek gedaan naar de vraag met betrekking tot algemene voorzieningen, maar op de vraag wat de ruim 600.000 bewoners van Vinex-wijken willen op het gebied van leisureaanbod is tot dusver geen eenduidig antwoord gekomen.

De opkomst van de vrijetijdseconomie in combinatie met de kwaliteitsvraag binnen Vinex-wijken lijkt daarom een interessante aanleiding tot onderzoek naar hoe het huidige, en het geplande aanbod van leisure binnen Vinex-wijken aansluit bij de wensen van de bewoners, en welke soorten voorzieningen op dit gebied gewenst zijn. Op deze manier kan meer duidelijkheid worden gecreëerd met betrekking tot de ontwikkelingsbehoefte van leisurevoorzieningen binnen deze gebieden.

1.2 Doelstelling, probleemstelling en onderzoeksvragen

Doelstellingen

Het onderzoek heeft een tweetal doelstellingen die als volgt kunnen worden geformuleerd:

1. *Inzicht verkrijgen in de aanwezigheid van leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties.*
2. *Inzicht verkrijgen in de ontwikkelingsbehoefte van leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties.*

Probleemstelling

De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Welke leisurevoorzieningen zijn er aanwezig/gepland binnen Vinex-locaties en in hoeverre sluit het aanbod aan bij de vraag van de bewoners?

Onderzoeksvragen

Door middel van beantwoording van een vijftal onderzoeksvragen zal gekomen moeten worden tot beantwoording van de centrale vraagstelling:

- *Wat wordt verstaan onder leisurevoorzieningen?*
- *Wat wordt bedoeld met een Vinex-locatie?*
- *Welke soorten leisurevoorzieningen zijn er aanwezig (c.q. gepland) binnen Vinex-locaties?*
- *Is het bestaande (c.q. geplande) aanbod van leisurevoorzieningen binnen de Vinex-wijken toereikend?*
- *Welke aanpassingen in het aanbod zijn er nodig?*

1.3 Opbouw van het onderzoek

Nu zal kort worden aangegeven hoe dit onderzoek is opgebouwd door per hoofdstuk aan te geven wat de inhoud zal zijn.

In hoofdstuk 2 zullen allereerst de belangrijkste begrippen de revue passeren, waarmee direct de eerste twee onderzoeksvragen zullen worden beantwoord. Tevens wordt middels een conceptueel model inzicht gegeven in de voor beantwoording van de probleemstelling te onderzoeken factoren. In hoofdstuk 3 worden vervolgens per onderzoeksgebied uitspraken gedaan en verwachtingen uitgesproken met betrekking tot de vraagkant van het conceptueel model, en wordt een beschrijving gegeven van de aanbodkant.

Hoofdstuk 4 zal gaan over de opzet en de uitvoering van het onderzoek dat is gehouden in de drie onderzoeksgebieden.

De onderzoeksresultaten van de verschillende onderzoeksgebieden zijn terug te vinden in hoofdstuk 5, waarna in hoofdstuk 6 de vraag zoals die naar voren komt uit de enquêteresultaten vergeleken wordt met het aanbod zoals dat in de wijken aanwezig en/of gepland is.

In hoofdstuk 7 zullen de belangrijkste conclusies uit het onderzoek op een rij worden gezet en zullen er enkele aanbevelingen worden gedaan.

2. Literatuur

2.1 Inleiding

In Nederland hebben mensen gemiddeld 45 uur per week die kunnen worden bestempeld als vrije tijd. Vrije tijd die door het Sociaal Cultureel Planbureau wordt gedefinieerd als *“alle tijd die overblijft na aftrek van verplichte activiteiten zoals werk, studie en huishoudelijke taken, en persoonlijke tijd, waaronder slapen, eten en persoonlijke hygiëne”*.

De vrije tijd waar het in dit onderzoek over zal gaan heeft betrekking op de gemiddeld 13 uur die buitenshuis worden doorgebracht, en dan specifiek die activiteiten waarvoor voorzieningen nodig zijn. Hiermee worden sociale activiteiten als familiebezoek, die overigens een groot deel van deze 13 uur in beslag nemen, buiten beschouwing gelaten.

De hoeveelheid beschikbare vrije tijd per persoon is de afgelopen jaren steeds verder teruggelopen. Had men in 1985 nog gemiddeld 49 uur vrije tijd tot zijn of haar beschikking, waarvan 15 uur buitenshuis werd doorgebracht, in 2005 was dit aantal gedaald tot respectievelijk 45 en 13 uur (SCP, 2006).

Zoals in de aanleiding al werd aangegeven is er in Nederland recentelijk sprake van een zogenaamde belevingseconomie, waarop het motto ‘werken om te (be)leven’ sterk van toepassing is. Voor een zo optimaal mogelijke beleving van de schaarse vrije tijd is het van belang dat vrijetijdsvoorzieningen aansluiten bij de wensen van de consument. Het aantal vrijetijdsvoorzieningen is de laatste jaren sterk toegenomen en Metz (2003) gaat zelfs zo ver dat hij verwacht dat de vrije tijd aan het eind van de twintigste eeuw de sturende factor is geworden voor de inrichting van Nederland. Deze opmerking lijkt op het eerste gezicht wat te ver gezocht, maar geeft tegelijkertijd wel de toenemende importantie aan van het fenomeen vrije tijd en de daarmee samenhangende voorzieningen.

2.2 Theoretisch kader

Begripsafbakening

Voor het verdere verloop van het onderzoek is het van belang te komen tot een duidelijke afbakening van de gebruikte begrippen. Vooral voor het begrip leisure en leisurevoorzieningen is dit het geval, omdat het lastig is een eenduidige definitie te vinden in de bestaande literatuur.

Daarnaast is het van belang het Vinex-proces nader onder de loep te nemen om op deze manier inzicht te krijgen in de doelstellingen van deze nota, met name met betrekking tot leisurevoorzieningen. In dit theoretisch kader zullen uiteindelijk de eerste twee onderzoeksvragen worden beantwoord.

Het begrip leisure

Wat is leisure nu precies? In de literatuur is hierover geen eenduidige definitie te vinden. Doordat het een begrip is dat in Nederland sinds korte tijd in opkomst is bestaat er nog enige onduidelijkheid omtrent de precieze inhoud ervan. Er zal dan ook voor een belangrijk deel moeten worden uitgegaan van definities zoals geformuleerd in onderzoeksrapporten gemaakt door verschillende consultancy –en onderzoeksbureaus. Verschillende gemeenten in Nederland hebben onderzoeksbureaus in de arm genomen om onderzoek te doen naar leisure binnen hun gemeente. Deze onderzoeksbureaus hebben ook geprobeerd het begrip leisure te vatten in concrete termen en de uitkomsten hiervan zullen hierna worden besproken.

Om een beeld te krijgen van het begrip leisure kan worden begonnen met een letterlijke vertaling van het woord. Leisure kan worden herleid naar de Latijnse term ‘licere’, dat ‘toegestaan’ of ‘wettig’ betekent, of naar de Engelse term ‘licence’, waarmee ‘vergunning’, ‘vrijstelling’ of ‘losbandigheid’ wordt bedoeld. ‘Leisure activities’ kunnen dan worden beschouwd als ‘activiteiten waaruit men vrijelijk mag kiezen’ (Beckers & Van der Poel, 1990). Hiermee is een eerste aanzet gegeven tot het oplossen van de vraag wat leisure precies is. Het gaat bij leisure dus om activiteiten waaruit men kan kiezen. Omdat zonder verdere uiteenzetting van deze definitie ongeveer alle activiteiten die er te bedenken zijn tot leisure kunnen worden gerekend, is het van belang te komen tot een verdere afbakening.

De kamer van koophandel Utrecht verstaat onder leisure: “Alle voorzieningen waarbij tegen betaling een vrijetijdsbesteding voor de consument wordt geboden”.

Onderzoeksbureau Ecorys-Kolpron heeft gekozen voor een brede definitie die als volgt luidt: “alle openbaar toegankelijke vrijetijdsvoorzieningen en –activiteiten, zowel overdekt als in de open lucht. Het onderzoeksbureau LaGroup definieert leisure als “gebouwde of aangelegde voorzieningen voor vrijetijdsbesteding buitenshuis”.

Uit deze beschrijvingen wordt duidelijk dat leisure betrekking heeft op **voorzieningen** waar activiteiten kunnen worden ondernomen in de vrije tijd. Maar over welke concrete activiteiten hebben we het dan? Mommaas (2001) noemt deze onduidelijkheid over het begrip in zijn boek *de vrijetijdsindustrie in stad en land*, “een gebrek aan expliciete conceptualisering”.

Dit is de volgende stap in de zoektocht naar de definiëring van leisure. Welke indelingen zijn er te maken met betrekking tot leisure? Het onderzoeksbureau Lagroup hanteert in haar rapporten een drietal indelingen van leisure. Overeenkomstige indelingen zijn tevens te vinden in rapporten van andere onderzoeksinstellingen (bijv. Kamer van Koophandel). De eerste indeling is die in vijf sectoren, te weten entertainment, sport, wellness, attracties en cultuur. Deze indeling is van de drie op het eerste oog de meest concrete. De naam van de verschillende categorieën zegt in principe al veel over het soort voorzieningen die erbij horen. In tabel 2.1 zijn deze vijf sectoren in combinatie met hieronder te bespreken indelingen samengebracht in tabelvorm.

Een tweede indeling die door onderzoeksbureau Lagroup wordt gebruikt is die van leisure in relatie tot elkaar en tot andere voorzieningen. Het gaat hierbij om 1^e, 2^e en 3^e generatie leisure. 1^e generatie leisure betreft solitaire voorzieningen. Het gaat dan om voorzieningen die onafhankelijk van andere voorzieningen kunnen bestaan omdat ze voor hun aantrekkingskracht niet afhankelijk zijn van andere voorzieningen. Denk bij 1^e generatie voorzieningen aan een tennispark, een voetbalvereniging, maar ook bijvoorbeeld De Efteling.

Bij de 2^e generatie spreken we over zogenaamde multi-leisure, waarbij meerdere voorzieningen zijn verenigd. Denk hierbij aan een bezoek aan het theater in combinatie met het uit eten gaan in een restaurant. Doordat de voorzieningen in elkaars nabijheid liggen, en op deze manier kunnen worden gecombineerd zijn ze aantrekkelijker gemaakt voor de consument.

3e generatie leisure bestaat uit een combinatie van wonen, winkelen, werken en leisure en is een vorm die vaak wordt toegepast bij gebiedsontwikkeling. De consument heeft, wanneer hij dat zou willen, alles wat hij nodig heeft binnen één gebied voorhanden.

Een derde indeling is die in relatie met de consument. Deze indeling sluit in feite voor een belangrijk deel aan bij de indeling in generaties. Het gaat hierbij om convenience, meerkeuze –en specialty-voorzieningen. Met convenience-voorzieningen wordt bedoeld op zogenaamde gemaksvoorzieningen. Het betreft dagelijkse routinematige voorzieningen. Hierbij moet vooral worden gedacht aan sportvoorzieningen. Meerkeuze-voorzieningen zijn zoals de naam al aangeeft voorzieningen waaruit men (ter plekke) kan kiezen doordat ze geclusterd zijn. Denk hierbij aan de combinatie van kroegen, restaurants en een bioscoop, gevestigd op één plaats. Bij specialty-voorzieningen zijn consumenten bereid grote afstanden af te leggen, en hogere kosten te maken om deze voorziening te gebruiken. Van deze voorzieningen wordt op een minder regelmatige basis gebruik gemaakt (Lagroup, 2005).

De drie genoemde indelingen worden tevens door de kamer van koophandel Utrecht gebruikt bij een onderzoek naar leisurevoorzieningen binnen deze gemeente. Daarbij worden de drie bovengenoemde indelingen als het ware aan elkaar gelinkt (zie tabel 2.1)

Tabel 2.1: Indelingen van leisure

	Sectoren	Generatie	Voorbeelden
Convenience	sport, wellness, entertainment	Meestal 1 ^e generatie (solitair)	fitnessclub, sportvereniging dansschool, bioscoop, (fast-food) restaurant
Meerkeuze	cultuur, entertainment	2 ^e generatie (multi-leisure)	kroeg, restaurant, museum en theater, (bioscopen)
Specialty	entertainment, sport, wellness, attracties, cultuur	1 ^e generatie (solitair)	watersportvoorziening, dierentuin, pretpark

Bron: Bewerking Lagroup & KvK Utrecht (2003/2005)

Vinex

Met de Vierde Nota Extra (Vinex) zijn eind 1993 plannen gepresenteerd om de kwantitatieve woningnood op te lossen. Tot 2005 moesten 635.000 nieuwe woningen worden gerealiseerd op door het ministerie van VROM aangewezen locaties (Vinex Nu, 2000)

Doordat de kwantitatieve woningnood in Nederland sneller afnam dan verwacht, en de economische welvaart toenam verschoof deze kwantitatieve vraag al snel richting een kwalitatieve. In het oorspronkelijke Vinex programma werd op deze kwalitatieve vraag te weinig ingespeeld. In april 2000 is er daarom een intentieverklaring gekomen die is ondertekend door partijen in de bouwwereld, projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen, de VNG¹, de Vereniging Eigen Huis en de staatssecretaris van VROM. Deze intentieverklaring heet het “Handvest Kwaliteit Vinex-locaties” en omvat verbeterpunten voor het kwalitatieve beleid met betrekking tot Vinex-locaties. Bij kwalitatieve verbetering moet worden gedacht aan punten als keuzevrijheid voor de burger, differentiatie van woningtypen, grotere woningen, bereikbaarheid en voor dit onderzoek van belang, **voorzieningen** (Handvest kwaliteit Vinex-locaties, 2000).

Vinex-locaties kunnen worden onderscheiden naar inbreidings- en uitbreidingslocaties. Onder inbreidingslocaties wordt verstaan, bestaande stedelijke gebieden waar, door middel van herstructurering en inbreiding, nieuwbouw wordt gerealiseerd. Deze stedelijke gebieden zijn gebieden die binnen de door het ministerie van VROM gestelde CBS grens van 1971² vallen.

De Vinex taakstelling was om tussen 1995 en 2005 150.000 woningen te realiseren op inbreidingslocaties. Dit is slechts een gering percentage van het totaal aantal geplande Vinex-woningen. Het grootste deel van de gehele opgave is dus gepland op de uitbreidingslocaties. Dit zijn gebieden buiten het bestaande stedelijke gebied waar tussen 1995 en 2005 nieuwe wijken worden gebouwd. De verdeling inbreidings/uitbreidings locaties is ongeveer 1/3 tegenover 2/3. (voortgang verstedelijking Vinex 2004, ministerie van VROM, feb. 2005). Dit lijkt logisch met het oog op de geringe uitbreidingsruimte binnen het bestaand stedelijke gebied.

De inbreidingslocaties worden in dit onderzoek gelaten voor wat ze zijn. De belangrijkste reden hiervoor is de vooronderstelling dat gezien het feit dat inbreidingslocaties binnen het stedelijke gebied liggen, alle voorzieningen (inclusief leisurevoorzieningen) op korte afstand van de wijk te vinden zijn. Op uitleglocaties is dit in veel mindere mate het geval en lijkt een onderzoek naar de aan- of afwezigheid van leisurevoorzieningen en de behoefte die er bestaat van grotere waarde te zijn.

Na deze korte algemene beschouwing van de gehele Vinex-operatie is het van belang wat dieper in te gaan op de factoren die van invloed zijn op het voorzieningenniveau met betrekking tot leisure. In figuur 2.1 is uitgegaan van een onderzoek vanuit stadsmorfologische overwegingen (Vinex! Een

¹ Vereniging van Nederlandse Gemeenten

² Bestaand stedelijk gebied zoals bepaald door het CBS in 1971

morfologische verkenning, 2006). Hieruit blijkt dat de aanwezigheid van typisch stedelijke voorzieningen binnen de wijk bepaald wordt door de ligging en de stedelijkheid van de wijk. Deze ligging en mate van stedelijkheid zijn uiteen te zetten in een aantal typen wijken die verband houden met de aanwezigheid van voorzieningen binnen de wijk. Dit roept de vraag op in hoeverre dit verband houdt met de aanwezigheid van leisurevoorzieningen. Het antwoord hierop is als volgt te formuleren: leisurevoorzieningen vormen een onderdeel van het geheel aan voorzieningen in een bepaalde wijk (Vinex! Een morfologische verkenning, 2006). Aan de hand van figuur 2.1 kan dus worden gesteld dat de aanwezigheid van leisurevoorzieningen binnen de wijk afhankelijk is van zowel de ligging als de (beoogde) stedelijkheid van de Vinex-locatie.

De ligging van Vinex-wijken wordt door het Ruimtelijk Planbureau (2006) onderverdeeld in 4 typen wijken:

- 'Gewone' buitenwijken, waar geen herkenbaar centrumgebied bestaat, en die geen zelfstandigheid vertonen.
- Zelfstandige stadsdelen, waarbij een behoorlijk centrumgebied aanwezig is.
- Dorpsuitbreidingen, zonder eigen centrum maar die aansluiten op een bestaande kern.
- (Potentieel) nieuwe stedelijke eenheden, met een groot centrumgebied.

Voor de mate van stedelijkheid is vooral de functionele stedelijkheid van belang, waarbij het gaat om de aanwezigheid van voorzieningen. Er worden door het Ruimtelijk Planbureau 4 typen van stedelijkheid onderscheiden:

- Stedelijk gebied met een hoog voorzieningenniveau.
- Gebied met stedelijke kenmerken beperkt tot het centrumgebied.
- Gebied met stedelijke accenten waarbij beperkte stedelijke uitstraling bestaat.
- Gebieden zonder noemenswaardig stedelijke kenmerken met een groene, dorpse uitstraling.

Ligging en mate van stedelijkheid van de Vinex-wijk lijken dus belangrijke factoren te zijn die van invloed zijn op de aanwezigheid van leisurevoorzieningen.

Met deze functioneel morfologische typering wordt aangegeven hoe de wijken eruit zien en welke factoren bepalend zijn voor de aanwezigheid van leisurevoorzieningen (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1: afbakening onderzoeksgebied m.b.t. soort Vinex-wijk

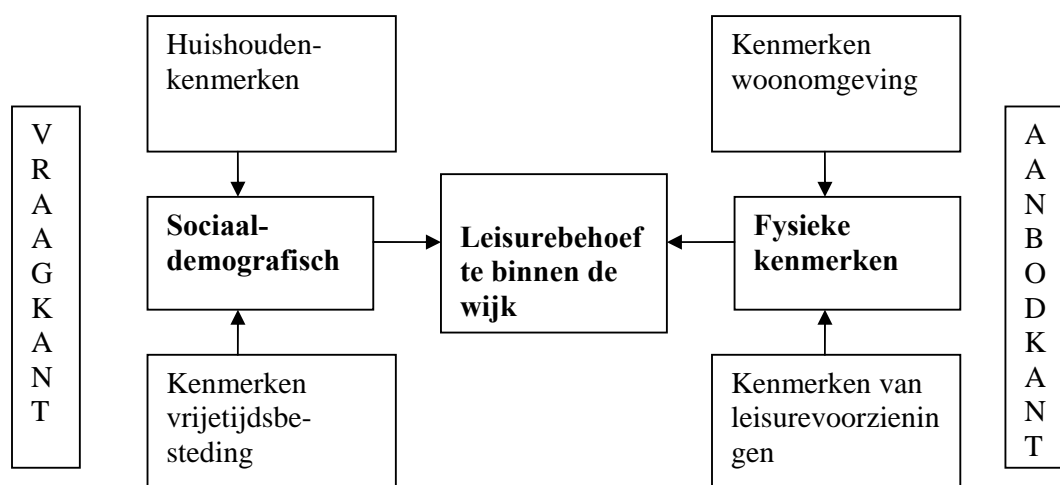
Bron: bewerking: Vinex een morfologische verkenning (2006)

2.3 Conceptueel model

Inleiding

Het conceptueel model geeft aan welke factoren van invloed zijn op de behoefte aan leisurevoorzieningen binnen een bepaalde Vinex-wijk. Aan de linkerkant van het model zijn de sociaal-demografische kenmerken van de bewoners weergegeven die een rol spelen bij de vraag naar bepaalde leisurevoorzieningen. Aan de rechterkant zijn het de fysieke kenmerken van zowel de vorige als de huidige woonomgeving die bepalen in hoeverre het aanbod aansluit bij de behoefte.

Figuur 2.2: Conceptueel model

Bron: masterthesis leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties, 2007

Huishoudenkenmerken

In onderzoeken uitgevoerd door onderzoeksbureaus als het CBS en het SCP, wordt tot het begrip huishoudenkenmerken niet alleen het 'type huishouden' gerekend, maar spelen ook de sociaal-economische aspecten 'leeftijd' en 'inkomen' een belangrijke rol.

Deze factoren zijn ook van belang bij de vraag naar leisurevoorzieningen. Zo zullen gezinnen zonder kinderen er naar verwachting een andere besteding van de vrije tijd op na houden dan gezinnen met kinderen. Ook zal de leeftijd in combinatie met het inkomen een stempel drukken op de mogelijkheden met betrekking tot vrijetijdsbesteding.

Kenmerken vrijetijdsbesteding

Bij de kenmerken van vrijetijdsbesteding gaat het in dit geval om de hoeveelheid vrije tijd die de bewoners ter beschikking staat, en om de manier waarop de bewoners hun vrije tijd besteden.

De hoeveelheid vrije tijd is sinds 1995 beduidend afgenomen. In 2005 had de gemiddelde Nederlander 45 uur vrije tijd. Hierbij is het belangrijk onderscheid te maken tussen verschillende groepen. Zo hebben alleenstaanden bijvoorbeeld gemiddeld meer vrije tijd dan gezinnen met kinderen (SCP, 2005). De manier van besteding van de beschikbare vrije tijd is ook van groot belang voor de vraag naar voorzieningen. Belangrijk voor dit onderzoek is de vermelding dat een groot deel van de vrije tijd

wordt ingevuld door activiteiten die in en om het huis plaatsvinden en/of door activiteiten waarvoor geen leisurevoorzieningen nodig zijn (SCP, 2005). Hier zal een duidelijk onderscheid moeten worden gemaakt tussen activiteiten waarvoor geen leisurevoorzieningen benodigd zijn en activiteiten waarvoor dit wel het geval is.

Een laatste belangrijke bijkomende factor voor vrijetijdsbesteding is de mobiliteit van de bewoners. Zijn bewoners bereid om grotere afstanden af te leggen voor de bevrediging van hun vrijetijdsbestedingsbehoefte, dan is er waarschijnlijk minder vraag naar voorzieningen dicht bij huis dan wanneer deze mobiliteit niet aanwezig is (Snellen e.a., 2005)

Kenmerken woonomgeving

Bij kenmerken van de woonomgeving gaat het om een zeer veelomvattend begrip. Hieronder worden geschaard: de kenmerken van de woning, fysieke kenmerken, sociale kenmerken en functionele kenmerken.

De categorie functionele kenmerken is voor dit onderzoek van belang omdat hieronder wordt verstaan de aanwezigheid van, en de afstand tot de verschillende voorzieningen, waartoe ook vrijetijdsvoorzieningen worden gerekend (Meertens en Steffens, 2002).

Gekeken moet worden naar de voorzieningen die aanwezig zijn binnen de wijk, maar ook naar de afstand tot voorzieningen buiten de wijk. Ligging en mate van stedelijkheid spelen hierbij een belangrijke rol. In wijken met stedelijke kenmerken zal het voorzieningenaanbod groter zijn dan in minder stedelijke gebieden.

Kenmerken van de leisurevoorzieningen

Bij kenmerken van de leisurevoorzieningen gaat het om de soort voorziening die wordt geboden. Factoren die hierbij een rol spelen zijn bijvoorbeeld kosten, toegankelijkheid en grootte.

Wanneer er sprake is van betaalde voorzieningen hangt de behoefte namelijk af van de inkomenssituatie van de bewoners. Wanneer het gaat om voorzieningen waar een lidmaatschap voor nodig is bestaat er eveneens een barrière om gebruik te maken van deze voorziening. De grootte van de voorziening heeft vervolgens ook weer invloed op de mate van aantrekkingskracht van de voorziening. Bij grote voorzieningen is het waarschijnlijker dat deze grotere aantrekkingskracht uitoefenen op mensen van buiten de wijk.

Al deze factoren met betrekking tot de kenmerken van voorzieningen bepalen mede de behoefte van de bewoners aan deze voorzieningen binnen de wijk.

3. De onderzoeksgebieden

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal een beschrijving worden gegeven van de onderzoeksgebieden. Allereerst zal worden aangegeven op welke gebieden het onderzoek zich toespitst en wat de redenen zijn voor deze keuze. Vervolgens zal in verschillende paragrafen een beschrijving worden gegeven per wijk. Hierin zullen allereerst de algemene kenmerken van de wijken worden beschreven. Voorts wordt de aanbodkant van de leisurevoorzieningen uit de doeken gedaan, hetgeen beantwoording van de derde onderzoeksvraag betekend, en zullen er verwachtingen met betrekking tot de vraagkant van het conceptueel model worden uitgesproken.

3.2 De onderzoeksgebieden

Het totale onderzoeksgebied beslaat drie Vinex-locaties in Nederland. Er is door middel van schriftelijke enquêtes aan de bewoners van de verschillende wijken gevraagd hoe ze denken over leisurevoorzieningen binnen hun wijk. Aan de hand van de antwoorden moet een beeld ontstaan over de mate van tevredenheid op het gebied van de aanwezigheid van leisurevoorzieningen binnen de wijk en welke aanpassingen volgens hen moeten worden gedaan.

Er is ervoor gekozen het onderzoek toe te spitsen op drie Vinex-locaties, te weten:

- Vathorst Amersfoort
- De Vijfhoek Deventer
- Zuiderburen Leeuwarden

Om de keuze voor deze drie locaties te onderbouwen zullen nu enkele belangrijke redenen worden gegeven.

De belangrijkste reden voor de keuze van deze drie onderzoeksgebieden is de grote van de wijken. Er is gekozen voor een onderzoek binnen een kleine, een middelgrote en een grote Vinex-locatie, om op deze manier de representativiteit van Nederland als geheel te waarborgen. Op het eerste gezicht mag worden verwacht dat binnen grote locaties een breder aanbod van voorzieningen bestaat (of is gepland), omdat deze door het grotere aantal bewoners eerder rendabel lijken te zijn. Dit is een kwestie van marktwerking. Wanneer de afzetmarkt niet groot genoeg is, is het niet rendabel te investeren in dergelijke voorzieningen (Prestatieafpraak: nieuwbouw Vinex)

Een ander vereiste is het feit dat alle drie de wijken zogenaamde uitbreidingslocaties zijn. Reden hiervoor is dat bij inbreidingslocaties bestaande voorzieningen vaak al in de nabijheid van de nieuwe wijk zijn te vinden, waardoor zich bij voorbaat de situatie voordoet van een kleinere behoefte aan voorzieningen binnen de wijk.

Huishoudenkenmerken & kenmerken van vrijetijdsbesteding

Uit het Statistisch jaarboek Amersfoort 2006 komt naar voren dat Vathorst een jonge wijk is. Het percentage jongeren tussen de 0 en 14 jaar bedraagt 30,1% van de bevolking, en het percentage tussen de 25 en 45 jaar 51,7%. Deze percentages liggen ruim boven het gemiddelde van Amersfoort als geheel. Het aandeel 65-plussers is met 1,1% laag te noemen.

Wat betreft de huishoudensamenstelling vallen vooral op, het geringe percentage alleenstaanden (17,5% ten opzichte van Amersfoort als geheel 37,0%), en het hoge percentage gezinnen met kinderen (48,2% tegenover 30,4% in heel Amersfoort).

Over het inkomen van de bewoners van Vathorst is in eerste instantie lastig een uitspraak te doen. Het algemene beeld van Vinex-locaties is dat het gemiddelde opleidingsniveau vrij hoog is. Hieruit zou kunnen worden geconcludeerd dat hierbij een hoger inkomen hoort. Het aandeel sociale woningbouw in Vathorst is echter gesteld op minimaal dertig procent. Dit is een vrij hoog percentage en over het algemeen zijn de inkomens van deze bewoners weer wat lager (Nieuwbouw in beweging een analyse van het ruimtelijke mobiliteitsbeleid van Vinex, 2005).

Met betrekking tot uitspraken over het inkomen zal dan ook moeten worden verwezen naar de uitkomsten van het onderzoek die in hoofdstuk 5 nader zullen worden besproken.

Wat betreft de vrije tijd waarover de bewoners beschikken is op voorhand slechts een grove schatting te maken. Landelijk is de gemiddelde hoeveelheid vrije tijd 45 uur per week. Wel ligt het voor de hand dat de bewoners minder vrije tijd hebben omdat er veel tweeverdieners met kinderen wonen. Dit betekent over het algemeen dat men minder vrije tijd heeft dan huishoudens zonder tweeverdieners en/of kinderen. Uitspraken over de vrijetijdsbesteding van de bewoners zijn op voorhand lastig te doen. Ook hiervoor wordt verwezen naar de resultaten van het onderzoek in hoofdstuk 5.

Kenmerken Vinex-wijk & kenmerken leisurevoorzieningen

In Vathorst heeft men bij de aanleg van voorzieningen een tweetal zaken voorop staan. Allereerst moeten voorzieningen tijdig aanwezig zijn, en moeten ze worden geclusterd. Hierbij gaat het dus om clustering van allerlei soorten voorzieningen, waarvan leisure er één is (Vathorst wijzer, 2005). Wat betreft de aanwezigheid van voorzieningen lijkt de doelstelling behoorlijk te worden gerealiseerd. Ondanks het feit dat op het moment van schrijven nog maar een beperkt deel van het totaal aantal geplande woningen is opgeleverd is er al een betrekkelijk groot aantal leisurevoorzieningen in gebruik. Nu volgt een uiteenzetting van de reeds gerealiseerde en de geplande leisure voorzieningen in Vathorst.

Op het gebied van sport zijn er in Vathorst al redelijk veel voorzieningen gerealiseerd. De sportzaal van De Brink wordt door verschillende verenigingen gebruikt, te weten de volleybal-, badminton-, judo- en dansvereniging. Omdat Vathorst het bestaande dorp Hooglanderveen als het ware insluit is

het logisch dat bestaande voorzieningen in dit dorp uitgebreid worden. Dit is allereerst het geval voor voetbalvereniging Hooglanderveen. Deze heeft een nieuw complex gekregen in 2005. Ook tennisvereniging Hooglanderveen heeft in 2006 een nieuw complex gekregen met 4 tennisbanen. Op dezelfde locatie is ook een sportschool gevestigd die in augustus 2006 is geopend.

Daarnaast zijn er nog een aantal projecten op het gebied van sport die nog moeten worden gerealiseerd. Belangrijke locatie hiervoor is het gebied tussen de A1, de Bergpas en de Calveenseweg. Allereerst staat daar de uitbreiding van voetbalvereniging VOP met twee velden gepland die in het seizoen 2007/2008 klaar moeten zijn. Ook is er een nieuwe tennisvereniging met acht banen in de maak, LTC Vathorst, en is er ruimte gereserveerd voor een tennishal. Op deze plek is eveneens een instructiebad gepland, eventueel in combinatie met een ijsbaan. Op langere termijn biedt het gebied tussen de A1, de Bergpas en de Calveenseweg mogelijkheden voor multifunctionele leisurevoorzieningen (Vathorstwijzer, 2005). Op het gebied van culturele voorzieningen is er in Vathorst op dit moment alleen nog maar het Dorpshuis 'De Dissel'. Dit is een soort buurthuis waar bijeenkomsten kunnen worden gehouden en die beschikt over een theaterzaal, een gymzaal en een café. In 2008 moet er naast het Dorpshuis een evenemententerrein komen. In 2007 komt er ook een cultureel centrum (De Kamers) en een natuurboerderij. Voor 2009 staan in het hoofdwinkelcentrum een bibliotheek en verschillende culturele instellingen gepland.

Horeca is er op dit moment te vinden in Hooglanderveen waar een eetcafé, een restaurant en een zalencentrum te vinden zijn, en in het noorden van Vathorst waar zich restaurant 'De Stadskamer' bevindt. Daarnaast is er voor 2008 nog een tweede restaurant gepland.

Wanneer Vathorst uiteindelijk klaar is zal er een combinatie ontstaan van wonen, werken, winkelen en leisure. Aan de rand van Vathorst wordt namelijk een bedrijvenpark gebouwd en ook is er plek voor een aantal winkels, zoals een IKEA. In Vathorst zal over een aantal jaren dan ook sprake zijn van een voorbeeld van de in hoofdstuk twee genoemde 3^e generatie leisure.

3.4 De Vijfhoek Deventer

Locatie

Vinex-locatie De Vijfhoek is gelegen op vijf kilometer ten oosten van het centrum van Deventer, en beslaat een oppervlakte van 204 hectare. Van 1995 tot 2007 worden hier 4600 woningen gerealiseerd. De wijk wordt ontsloten door een cirkelvormige hoofdroute die aansluit op de N348 en de A1 die is gelegen op twee kilometer afstand. Aan de ontwikkeling van deze wijk ligt een tuinstadgedachte ten grondslag die tot uiting komt in de aanwezigheid van een groot aantal groenvoorzieningen (Vollaard, 2001). De Vijfhoek is opgebouwd uit een aantal deelwijken met elk een andere architectonische stijl.

Figuur 3.2: Ligging Vinex-locatie De Vijfhoek

Bron: Gemeente Deventer (2004)

Huishoudenkenmerken & kenmerken van vrijetijdsbesteding

De Vijfhoek is een wijk waar veel tweeverdieners met kinderen wonen (Vollaard e.a., 2001). Dit is een beeld dat niet specifiek van toepassing is op deze wijk maar op de meeste uitbreidingslocaties in Nederland. Dit beeld is terug te zien in de leeftijdsopbouw van de wijk. Het aandeel 0 tot 14 jarigen bedraagt in De Vijfhoek 28,1% en het aandeel 25 tot 45 jarigen 38,9%. Het percentage 65-plussers daarentegen is laag te noemen met 3,6% (Statistisch jaarboek Deventer, 2006).

Uit het 'Statistisch jaarboek Deventer 2006' blijkt ook dat het gemiddelde inkomen in de wijk beduidend hoger ligt dan het gemiddelde van de meeste andere wijken in Deventer

Over de vrije tijd kan op voorhand alleen gezegd worden dat gezinnen met kinderen over het algemeen minder vrije tijd hebben. Dit zou tot de conclusie kunnen leiden dat er, gezien er veel gezinnen met kinderen wonen, minder vrije tijd ter beschikking staat van de bewoners. De enquête zal hierover uitsluitsel geven.

Kenmerken Vinex-wijk & kenmerken leisurevoorzieningen

Op een oppervlak van ongeveer vijf hectare is in 2001 een voorzieningencentrum tot stand gekomen in combinatie met een soort parkje. In het voorzieningencentrum, dat bijna alle voorzieningen van de wijk herbergt is het opvallend dat de leisurevoorzieningen beperkt blijven tot een gymzaal, en een parkje dat je eventueel aan zou kunnen merken als zijnde een leisurevoorziening. In eerste instantie

bestond het plan bij de scholen speellokalen te realiseren en ook zou er een turnhal komen. Deze plannen zijn in de loop van de tijd van de baan geveegd.

Verder zijn er in de wijk op een aantal plekken speelvoorzieningen aanwezig, zoals een skatebaan een basketbalveldje en enkele speeltuintjes. Maar ook dit is aan grenzen gebonden door de sterke inspraak van bewoners die protesteren tegen eventuele plannen (Vollaard e.a., 2001).

Er kan dus worden geconcludeerd dat er in beperkte mate sprake is van aanwezigheid van leisurevoorzieningen binnen de wijk. Door middel van de enquête kan worden aangegeven of de bewoners tevreden zijn met het aanbod in hun wijk, en waar zij op dit moment gebruik maken van vrijetijdsvoorzieningen.

3.5 Zuiderburen Leeuwarden

Locatie

Zuiderburen is een Vinex-wijk gelegen aan de zuidelijke stadsrand van Leeuwarden. In de periode 1997-2007 is het de bedoeling hier 1900 nieuwe woningen te realiseren op een oppervlakte van 450 hectare grondgebied. De wijk wordt gebouwd in drie fasen waarvan de eerste twee op het moment van schrijven bijna zijn afgerond. Door middel van de Drachtsterweg is de wijk verbonden met de N31, gelegen op één kilometer afstand. Het centrum ligt evenals het Centraal station op drie kilometer afstand (website gemeente Leeuwarden, 2005)

Figuur 3.3: Plattegrond Vinex-locatie Zuiderburen

Bron: Gemeente Leeuwarden , 2005

Huishoudenkenmerken & kenmerken vrijetijdsbesteding

Op de website van de wijk is te lezen dat Zuiderburen een zeer kinderrijke buurt is . Dit wordt onderschreven door het feit dat er gemiddeld 3 mensen in een woning wonen tegenover de 2,1 van het landelijk stedelijk gemiddelde.

Over de leeftijd en huishoudensamenstelling kan op voorhand een uitspraak worden gedaan aan de hand van het onderzoeksrapport 'Cijfers voor wijken 2005' opgesteld door de gemeente Leeuwarden. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat in de cijfers ook de woonkernen Hempens en Teerns zijn meegenomen, waardoor een iets afwijkend beeld zou kunnen ontstaan ten opzichte van alleen Zuiderburen. Uit dit onderzoek komt naar voren dat het grootste deel van de bevolking bestaat uit mensen tussen de 35 en 54 jaar (37%) en ook het aandeel kinderen hoger is in vergelijking met Leeuwarden als geheel.

Het inkomen van de bewoners ligt, zoals over het algemeen in Vinex-wijken ruim boven het totale gemiddelde van Leeuwarden. Deze resultaten zullen waarschijnlijk door de enquête worden bevestigd. Over de hoeveelheid vrije tijd is op voorhand niet veel meer te zeggen dan de verwachting dat gezinnen met kinderen waarschijnlijk minder vrije tijd hebben dan het gemiddelde van 45 uur. Hierover zal de enquête wederom uitsluitsel moeten geven.

Kenmerken Vinex- wijk & kenmerken leisurevoorzieningen

Zuiderburen is een kleine Vinex-wijk en het aantal voorzieningen op het gebied van leisure is ook zeer beperkt. Het motto van Zuiderburen zegt al veel over de ambitie met betrekking tot het realiseren van leisurevoorzieningen binnen de wijk. '*Wonen en leven... Natuur en ... de stad*'. Hiermee wordt al aangegeven, dat Zuiderburen met haar landelijke uitstraling vooral afhankelijk is van de stad.

In Zuiderburen zijn op het gebied van leisurevoorzieningen eigenlijk alleen de pitch and put golfbaan en een speeltuin te noemen. Daarnaast is er wel veel water in en om de wijk waar uitgebreid aan watersport kan worden gedaan. Speciale voorzieningen hiervoor zijn er echter niet gebouwd.

In het eerder genoemde onderzoeksrapport 'Cijfers voor wijken 2005' wordt ook aangegeven, dat bewoners over het algemeen slecht te spreken zijn over het aanbod van voorzieningen in hun wijk. Deze conclusie zal worden getoetst aan de uitkomst van de enquête.

4 Uitvoering van het onderzoek

4.1 Inleiding

Het onderzoek is opgebouwd uit twee delen. Allereerst is dit het kwalitatieve deel waarin door middel van literatuurstudie onderzoek is gedaan naar het theoretische kader met betrekking tot leisurevoorzieningen en Vinex-wijken (zie hoofdstuk 2). Op deze manier is inzicht verkregen in de begrippen leisure en leisurevoorzieningen, en is het Vinex-beleid uit de doeken gedaan.

Het tweede deel wordt gevormd door kwantitatief onderzoek door middel van een enquête. Deze enquête is terug te vinden in bijlage 1. In het vervolg van dit hoofdstuk zal aandacht worden besteed aan de onderzoeksmethode en aan de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd.

4.2 Onderzoeksmethoden

Voor dit onderzoek is gekozen voor het uitvoeren van een schriftelijke enquête onder bewoners van de drie onderzoeksgebieden. De enquête bestaat uit 21, voornamelijk gesloten vragen, verdeeld over 5 pagina's.

Tabel 4.1 Verdeling van de enquêtes en respons

Onderzoeksgebied	Aantal woningen aangebeld/opengedaan	Aantal enquêtes Ingevuld	respons
Vathorst	93	69	74,2%
De Vijfhoek	91	77	84,6%
Zuiderburen	89	77	86,5%
Totaal	273	223	81,7%

Bron: Masterthesis: 'Leisure binnen Vinex-locaties'

Naast de enquêtes bood de manier van enquêteren, waarover in de volgende paragraaf meer, de mogelijkheid om gesprekken te voeren met bewoners van de wijk. Uit deze gesprekken kwamen zo nu en dan interessante punten naar voren, met name over de wensen van de bewoners met betrekking tot het aanbod van voorzieningen.

4.3 Uitvoering van het onderzoek

De enquêtes zijn afgenomen door middel van een enkelvoudige, a-selecte steekproef binnen de drie onderzoeksgebieden. Bij de bewoners is aangebeld en gevraagd of ze de enquête wilden invullen, waarna deze binnen een kwartier weer werd opgehaald. Voor deze manier is gekozen om lange responstijden en een grote non-respons te voorkomen. Op drie verschillende dagen, te weten 24

februari, 3 maart en 10 maart 2007 zijn gedurende de hele dag bewoners geënquêteerd in respectievelijk Deventer, Leeuwarden en Amersfoort.

Met betrekking tot de representativiteit van de steekproef zegt de gekozen vorm van steekproeftrekking in principe niets. Hiervoor is de grootte van de steekproef van belang. Kleine steekproeven hebben namelijk over het algemeen grotere onnauwkeurigheidsmarges. Voor dit onderzoek kan in ieder geval worden gezegd dat er geen sprake is van een kleine steekproef en dat de representativiteit hiermee redelijk gewaarborgd lijkt te zijn.

Respons

De respons bij deze manier van enquêteren ligt beduidend hoger dan wanneer de mogelijk wordt geboden de enquête te retourneren door middel van bijvoorbeeld een antwoordnummer, of de mogelijkheid deze in te leveren bij een bepaald verzamelpunt. Redenen hiervoor zijn ongetwijfeld het face-to-face contact en de laagdrempeligheid om de enquête in te vullen.

4.4 De enquête

De enquête bestaat uit 21 vragen die informatie moeten verschaffen over de variabelen aan de vraagkant van het conceptueel model uit hoofdstuk twee. In de enquête zijn vragen gesteld die betrekking hebben op huishoudenkenmerken en andere kenmerken die de vraag naar bepaalde leisurevoorzieningen bepalen. De belangrijkste vragen in de enquête hebben betrekking op de vraag wat de bewoners van de onderzoeksgebieden doen in hun vrije tijd, of daar voorzieningen voor nodig zijn, waar zij deze activiteiten ontplooiën en waar zij deze activiteiten het liefst zouden willen ondernemen. Bij het opstellen van deze vragen is uitgegaan van de indeling in sectoren zoals beschreven in hoofdstuk twee, te weten entertainment, sport, wellness, attracties en cultuur. Omdat deze sectoren tot onduidelijkheid zouden kunnen leiden bij de bewoners is ervoor gekozen de sectoren te concretiseren doormiddel van het maken van een lijst met voorzieningen waaruit de bewoners konden kiezen. Door deze lijst bij de verwerking van de enquête weer te herleiden tot de vijf sectoren kunnen de vrijetijdsbestedingen van de bewoners goed in kaart worden gebracht.

5. Onderzoeksresultaten

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de resultaten worden gepresenteerd van de enquêtes die zijn gehouden in de drie onderzoeksgebieden. Aangezien de enquête voor het grootste deel betrekking heeft op de vraagkant van het conceptueel model zullen de variabelen huishoudenkenmerken en kenmerken van vrijetijdsbesteding hier uitvoerig worden besproken aan de hand van de gegeven antwoorden door de respondenten. Op deze manier is het mogelijk om in het volgende hoofdstuk de andere kant van het conceptueel model, namelijk de aanbodkant, te vergelijken met de vraag zoals die in dit hoofdstuk naar voren zal komen. Daarnaast zijn er een aantal vragen gesteld die niet direct op het conceptueel model van toepassing zijn maar wel van toegevoegde waarde zijn voor een duidelijker beeld met betrekking tot beantwoording van de onderzoeksvragen.

5.2.1 Huishoudenkenmerken Vathorst

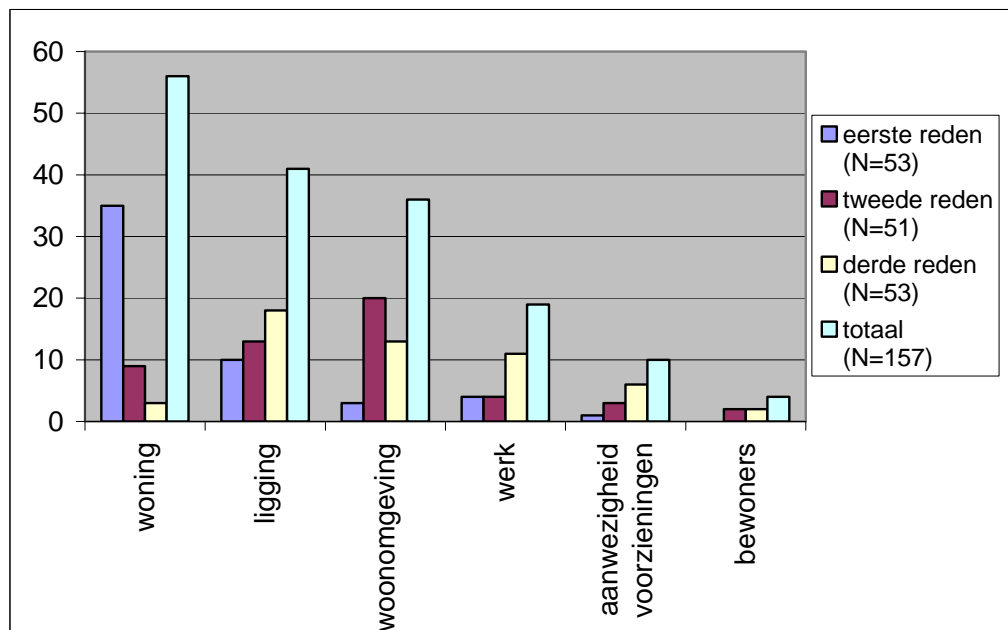
Wat betreft de huishoudensamenstelling mocht op voorhand worden verondersteld dat het percentage gehuwd/samenwonend met kinderen hoog zou zijn gezien het feit dat dit een beeld is dat over het algemeen van toepassing is op Vinex-uitleglocaties. Uit de enquête blijkt inderdaad dat dit ook geldt voor Vathorst. 73,9% van de respondenten valt binnen deze categorie. Bij de leeftijd van de respondenten valt op dat maar liefst 89,5% tussen de 20 en 50 jaar is. Dit komt overeen met de vooraf veronderstelde verwachting dat er vooral jonge gezinnen in de wijk wonen. Het percentage 65-plussers van 1,5% komt nagenoeg overeen met het percentage dat wordt genoemd in het Statistisch jaarboek. Wanneer wordt gekeken naar het totaal netto maandinkomen per huishouden zien we dat 87,4% van de huishoudens meer verdient dan 2000 euro per maand. 22,9% van het aantal huishoudens verdient zelfs meer dan 4000 euro per maand. Het percentage dat minder verdient dan 2000 euro ligt zoals verwacht laag, namelijk 12,5%. De verdeling huur/koop wijkt met 15,2% af van de werkelijke situatie die volgens de betrokken partijen 30% zou moeten bedragen. 86,6% van de bewoners is minder dan 4 jaar woonachtig in Vathorst en iets meer dan de helft van de bewoners komt uit dezelfde gemeente. Geen van de respondenten is binnen de wijk verhuisd en een redelijk groot deel (31,3%) is afkomstig uit een andere provincie.

In de enquête is ook de vraag gesteld wat de belangrijkste redenen zijn geweest om in de wijk te komen wonen. Dit is geen huishoudenkenmerk maar wel een variabele die de mate van importantie van bepaalde factoren aangeeft zich in een bepaalde wijk te vestigen. In figuur 5.1 is te zien dat de aanwezigheid van voorzieningen niet veel invloed heeft op de keuze om in de wijk te komen wonen. Als antwoordcategorie is gekozen voor de categorie voorzieningen en niet voor leisurevoorzieningen

om op deze manier alle belangrijke factoren die aan de vestigingskeuze ten grondslag liggen mee te kunnen nemen in de vraagstelling.

De belangrijkste reden om in de wijk te komen wonen is met afstand de woning. De aanwezigheid van voorzieningen vormt dus een vrij onbelangrijke factor bij deze keuze. Reden hiervoor zou kunnen zijn het feit dat het een nieuwe wijk betreft waar voorzieningen in eerste instantie vaak niet de hoogste prioriteit hebben.

Figuur 5.1 De drie belangrijkste redenen om in Vathorst te gaan wonen

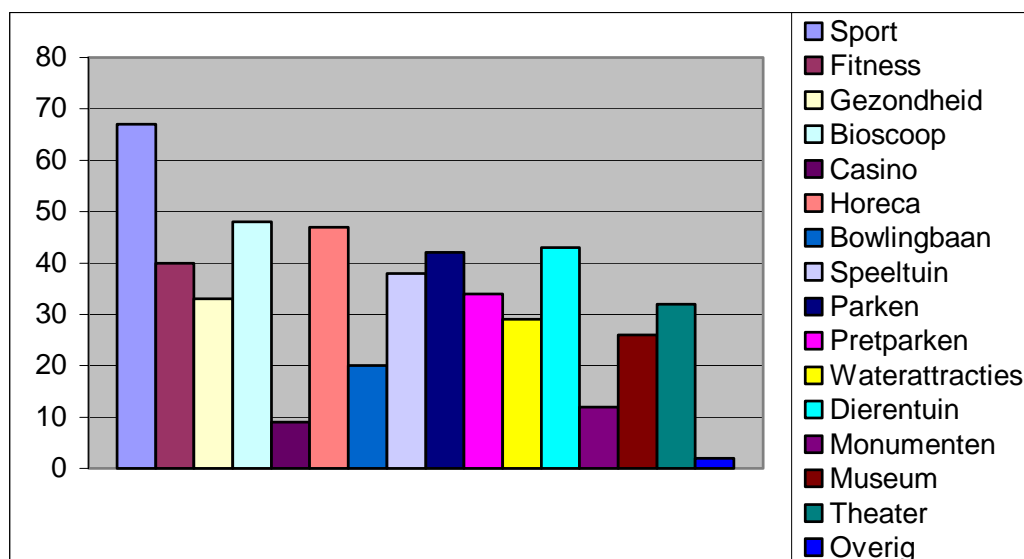
Bron: Enquête leisurevoorzieningen Vathorst, 2007

5.2.2 Kenmerken vrijetijdsbesteding Vathorst

Kenmerken van vrijetijdsbesteding hebben allereerst betrekking op de hoeveelheid vrije tijd die de bewoners ter beschikking staat. Vrije tijd die in de enquête gedefinieerd is als *'alle tijd die overblijft na aftrek van verplichte activiteiten zoals werk, studie en huishoudelijke taken, en persoonlijke tijd waaronder slapen, eten en persoonlijke hygiëne'*. De gemiddelde hoeveelheid vrije tijd per week ligt in Nederland rond 45 uur. Wanneer gekeken wordt naar de hoeveelheid vrije tijd van de bewoners van Vathorst valt op dat deze beduidend lager uitkomt. 95,3% van de bewoners zegt over minder dan 45 uur vrije tijd per week te beschikken. 52,4% zegt zelfs minder dan 20 uur vrije tijd te hebben per week. Belangrijk voor dit onderzoek is ook de invulling van de vrije tijd. Wat doen de bewoners in hun vrije tijd en zijn er voor deze activiteiten voorzieningen nodig? Aan de bewoners is gevraagd welke leisurevoorzieningen ze in hun vrije tijd gebruiken. Hierbij kon voor alle sectoren behalve sport worden gekozen uit een lijst van voorzieningen. De vraag met betrekking tot of er voorzieningen nodig zijn is hier niet van toepassing, omdat het al over voorzieningen gaat. Bij sport is voor een

andere vraagstelling gekozen. Omdat er veel verschillende sporten zijn is het lastig een lijst op te stellen waaruit respondenten een keuze kunnen maken. Daarom is deze vraag in open vorm gesteld. Hier wordt ook de vraag gesteld of er een voorziening nodig is om deze sport te beoefenen, aangezien veel sporten zowel met als zonder voorziening te beoefenen zijn. Voor dit onderzoek zijn alleen de sporten waar voorzieningen voor nodig zijn van belang.

Figuur 5.2 Gebruik voorzieningen door huishoudens in Vathorst

Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen Vathorst'

In figuur 5.2 is een verdeling te zien van het aantal antwoorden per voorziening op de vraag, van welke voorzieningen binnen het huishouden gebruik wordt gemaakt. Hieruit blijkt dat de meest genoemde voorzieningen waar gebruik van wordt gemaakt sportvoorzieningen zijn. De figuur is verder onder te verdelen in de sectoren wellness³, entertainment⁴, attracties⁵ en cultuur⁶. Van deze vier sectoren zijn attracties onder de respondenten in Vathorst de meest genoemde. Hierbij zijn de antwoorden redelijk gelijkmatig verdeeld over de verschillende antwoordcategorieën. De sector die vervolgens het meest genoemd wordt is entertainment. Verantwoordelijk voor het grootste deel van de antwoorden in deze sector zijn de categorieën bioscoop en horeca. Minst genoemd worden de sectoren wellness en cultuur.

Een volgende belangrijke vraag is waar de bewoners deze voorzieningen het liefst willen gebruiken. Zien ze de voorzieningen die ze gebruiken het liefst binnen de wijk of willen ze het liefst dat deze buiten de wijk zijn gesitueerd. In figuur 5.3 wordt een overzicht gegeven van de geprefereerde locatie van leisurevoorzieningen per sector die worden gebruikt door de respondenten. Wanneer wordt

³ Onder wellness worden verstaan de categorieën fitness en gezondheidscentra

⁴ Onder entertainment worden verstaan de categorieën bioscoop, casino horeca en bowlingbanen

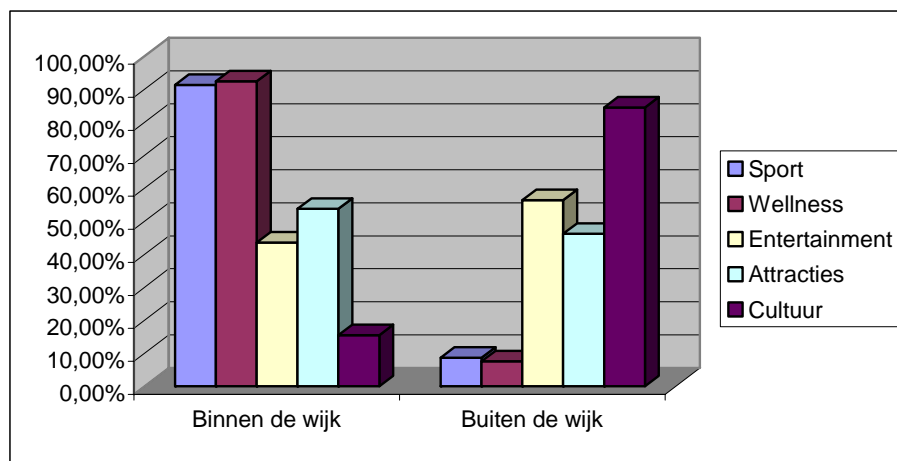
⁵ Onder attracties worden verstaan de categorieën speeltuinen, parken, pretparken, waterattracties en dierentuinen

⁶ Onder cultuur worden verstaan de categorieën monumenten, musea en theaters

gekeken naar welke voorzieningen volgens de bewoners binnen de wijk moeten worden gesitueerd vallen op de sectoren wellness en sport met waarden van boven de 90%. Bij de sector wellness wordt dit hoge percentage voor een belangrijk deel veroorzaakt door de categorie fitness. Veel respondenten willen graag gebruik maken van een fitness/sportschool binnen de wijk. Ook op het gebied van sportvoorzieningen zijn de respondenten eenduidig in hun antwoord dat ze deze voorzieningen graag binnen hun wijk zien. Dit is een logisch gevolg van het feit dat deze voorzieningen vallen onder de in hoofdstuk twee genoemde gemaksvoorzieningen. Het feit dat ze vaak worden gebruikt maakt dat de bewoners ze het liefst in hun nabije omgeving gebruiken. Dit beeld komt ook naar voren in de vraag voor welke vrijetijdsvoorzieningen de bewoners bereid zijn het verst te reizen. De sectoren sport en wellness worden hier het minst vaak genoemd. Opvallend bij de uitkomsten op deze vraag is de bereidheid te reizen voor attracties. Ruim de helft van de respondenten wil deze voorzieningen graag binnen de wijk, maar uit de enquête blijkt dat ze ook bereid zijn hier ver voor te reizen. Verklaring voor deze contradictie is het feit dat onder attracties parken en speeltuinen worden geschaard maar ook pretparken en dierentuinen. Deze laatste twee nemen een belangrijk deel voor hun rekening wanneer het gaat om de bereidheid te reizen. Dit komt voort uit het feit dat dit zogenaamde specialty voorzieningen betreft waar op minder regelmatige basis gebruik wordt gemaakt.

Als laatste is in open vorm de vraag gesteld welke vrijetijdsvoorzieningen de bewoners op dit moment nog missen in hun wijk. Hier komt duidelijk naar voren dat bewoners vooral behoefte hebben aan gemaksvoorzieningen, waarbij gedacht moet worden aan verschillende sportvoorzieningen, een zwembad, speeltuinen en horecavoorzieningen.

Figuur 5.3 Geprefereerde locatie leisurevoorzieningen per sector

Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen Vathorst'

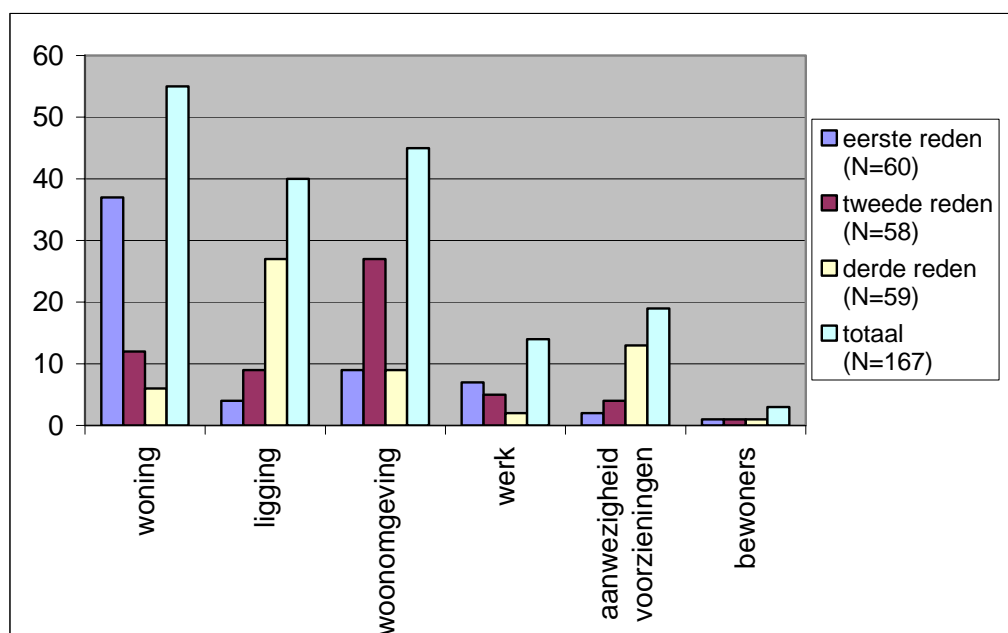
5.3.1 Huishoudenkenmerken De Vijfhoek

Het grootste deel van de wijk bestaat uit huishoudens met kinderen (69,8%). Verder is opvallend het vrij grote aantal respondenten boven de vijftig jaar, met een percentage van 23,4%. Ook het percentage 65-plussers is met 7,8% iets hoger dan verwacht. Ruim de helft (59%) van de geënquêteerde huishoudens heeft een netto maandinkomen dat boven de 3000 euro ligt. Dit relatief hoge inkomen komt ook tot uiting in het opleidingsniveau en de arbeidssituatie van de bewoners. In de meeste huishoudens is er sprake van een situatie waarin beide partners werken, hetzij full-time hetzij part-time. Het opleidingsniveau in de wijk is hoog te noemen. Op één respondent na heeft iedereen een opleidingsniveau van MBO of hoger. Ruim een kwart (26,7%) van de respondenten heeft zelfs een universitaire opleiding genoten.

Op de vraag hoeveel jaren de respondent woonachtig is in de wijk was de verwachting dat de meeste respondenten slechts enkele jaren in de wijk woonachtig zouden zijn. Uit de enquête blijkt echter dat een groot deel van de bewoners (58,7%) al meer dan 5 jaar in de wijk woont. Dit hoge percentage kan worden verklaard door het feit dat de Vijfhoek één van de eerste Vinex-wijken is die gerealiseerd is. Het grootste deel van de bewoners die in de wijk is komen wonen is ook afkomstig uit de gemeente Deventer (68%).

Wanneer wordt gekeken naar de belangrijkste redenen om in de wijk te komen wonen, valt op dat voorzieningen bij deze keuze, samen met de categorieën werk en bewoners het minst vaak zijn genoemd.

Figuur 5.4 De drie belangrijkste redenen om in De Vijfhoek te gaan wonen

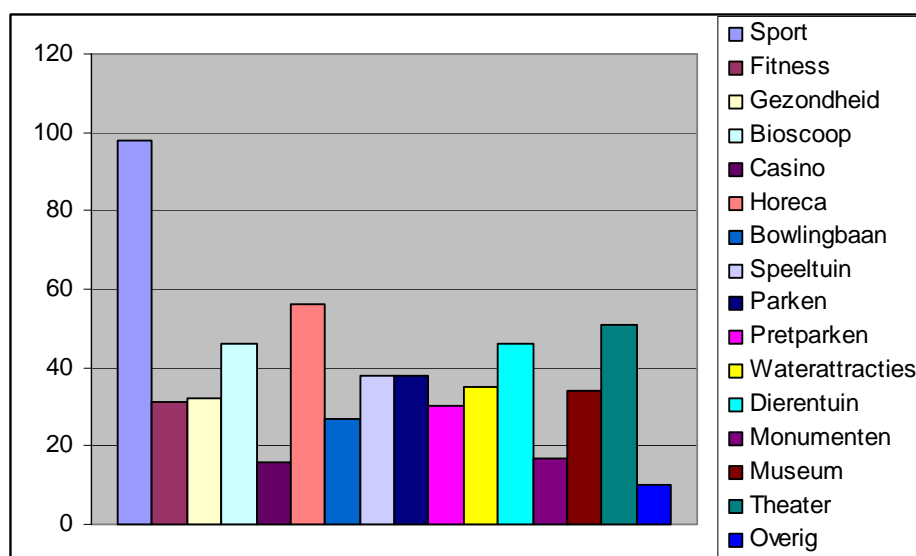
Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen De Vijfhoek'

5.3.2 Kenmerken vrijetijdsbesteding

De hoeveelheid vrije tijd in De Vijfhoek wijkt sterk af van het landelijk gemiddelde van 45 uur per week. Iets meer dan de helft (50,7%) van de respondenten zegt, over tussen de 10 en 20 uur vrije tijd per week te beschikken. In totaal beschikt 95% van de respondenten over minder vrije tijd dan het landelijk gemiddelde van 45 uur.

In figuur 5.5 is te zien dat van de afzonderlijke categorieën de sportvoorzieningen veruit het meest worden genoemd. Wanneer wordt gekeken naar de verdeling in sectoren zijn het in Deventer de attracties die als meest genoemde antwoordcategorie uit de bus komen met een redelijk gelijkmatige verdeling over de verschillende categorieën. In de sector entertainment zijn het bioscoop en horeca die zorgen voor het grootste aandeel.

Figuur 5.5 Gebruik voorzieningen door huishoudens in De Vijfhoek

Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen De Vijfhoek'⁷

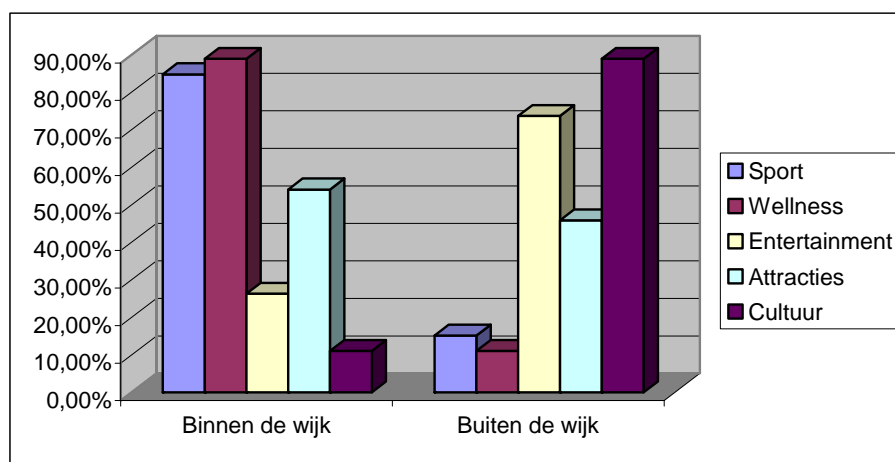
Op de vraag waar de bewoners de voorzieningen die zij gebruiken het liefst gesitueerd zien wordt antwoord gegeven in figuur 5.6. Een zeer groot deel van de respondenten die gebruik maken van wellness –en sportvoorzieningen zien deze sectoren het liefst gesitueerd binnen de wijk (88,8% en 84,8%). De vraag naar culturele voorzieningen binnen de wijk is in deze wijk het kleinst. De meest opvallende uitkomst lijkt die van de sector entertainment. 26,3% van de respondenten in De Vijfhoek zien entertainment het liefst binnen hun wijk aanwezig zijn. Dit percentage is vrij laag te noemen, helemaal in combinatie met de geringe bereidheid voor deze voorzieningen te reizen (19,3%). De contradictie met betrekking tot de sector attracties is ook in De Vijfhoek aanwezig. Ook hier wil ruim

⁷ In de categorie overig werd een aantal keer 'kinderboerderij' genoemd. Vandaar dat deze categorie iets vaker is genoemd dan in de andere wijken.

de helft van de respondenten attracties binnen de wijk terwijl ze wel bereid zijn ver te reizen voor attracties. De verklaring ligt wederom in het feit dat er grote bereidheid is ver te reizen voor specialty voorzieningen als dierentuin en pretpark.

Opvallend resultaat van de vraag welke voorzieningen er op dit moment worden gemist in de wijk is dat het niet zoals in Vathorst de sportvoorzieningen zijn die het meest worden genoemd. De enige echte uitschieter is de vraag naar horeca. Deze werd met enige regelmaat genoemd door de respondenten.

Figuur 5.6 Geprefereerde locatie leisurevoorzieningen per sector

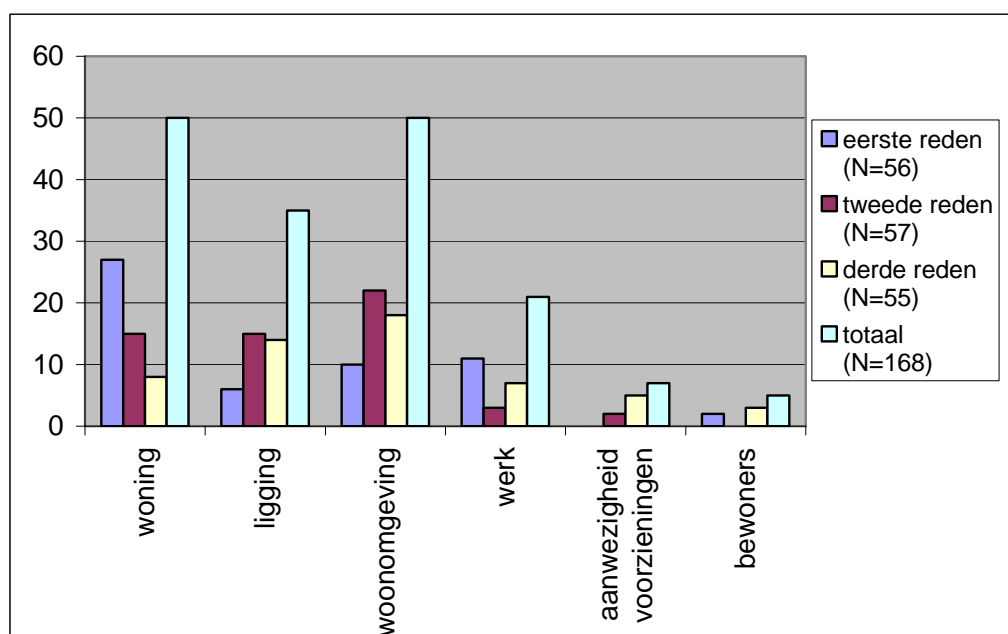

Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen De Vijfhoek'

5.4.1 Huishoudenkenmerken Zuiderburen

Het grootste deel van de huishoudens (63,6%) bestaat uit gezinnen met kinderen, op afstand (29,9%) gevolgd door gezinnen zonder kinderen. De assumptie dat het grootste deel van de bevolking van Zuiderburen tussen de 35 en 54 jaar is wordt bevestigd door de uitkomst van de enquêteresultaten. Hieruit blijkt dat 81,9% van de respondenten tussen de 30 en 60 jaar is. Kijkend naar het netto huishoudeninkomen valt op dat dit vrij hoog is. Ruim de helft (53,3%) van de repondenten verdient meer dan 3000 euro in de maand, en een kwart meer dan 4000 euro per maand. Het aantal huishoudens dat minder verdient dan 1000 euro verdient is onder de respondenten in deze wijk zelfs 0. De verdeling huur/koop is met bijna 20% van de respondenten het hoogst van alle onderzoeksgebieden. Zuiderburen heeft van de drie onderzoeksgebieden het meeste aantal respondenten dat minder dan een jaar in de wijk woonachtig is (17,3%). Ook hier is het grootste deel afkomstig uit dezelfde gemeente, in dit geval Leeuwarden.

Figuur 5.7 De drie belangrijkste redenen om in Zuiderburen te gaan wonen

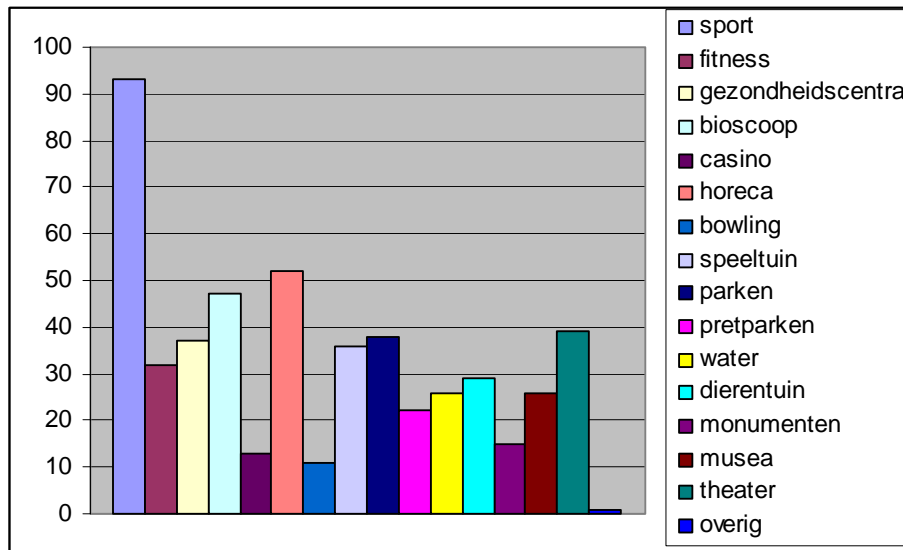
Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen Zuiderburen'

In Zuiderburen wordt de aanwezigheid van voorzieningen niet één keer genoemd als eerste reden om in de wijk te komen wonen. Woonomgeving wordt door de bewoners even vaak genoemd bij de eerste drie redenen als de woning, met de aantekening dat de woning in Zuiderburen wel de meest genoemde eerste reden is.

5.4.2 Kenmerken vrijetijdsbesteding Zuiderburen

De gemiddelde hoeveelheid vrije tijd onder de respondenten in Zuiderburen ligt ruim onder het landelijk gemiddelde van 45 uur. In Zuiderburen heeft 37,3% tussen de tien en twintig uur vrije tijd per week. De uitkomst van de vraag, van welke voorzieningen de huishoudens gebruik maken, levert voor Zuiderburen het beeld op van een grote vraag naar de categorie sportvoorzieningen. Bij de sectoren als geheel zijn de attracties het grootst, gevolgd door de sector entertainment (figuur 5.8).

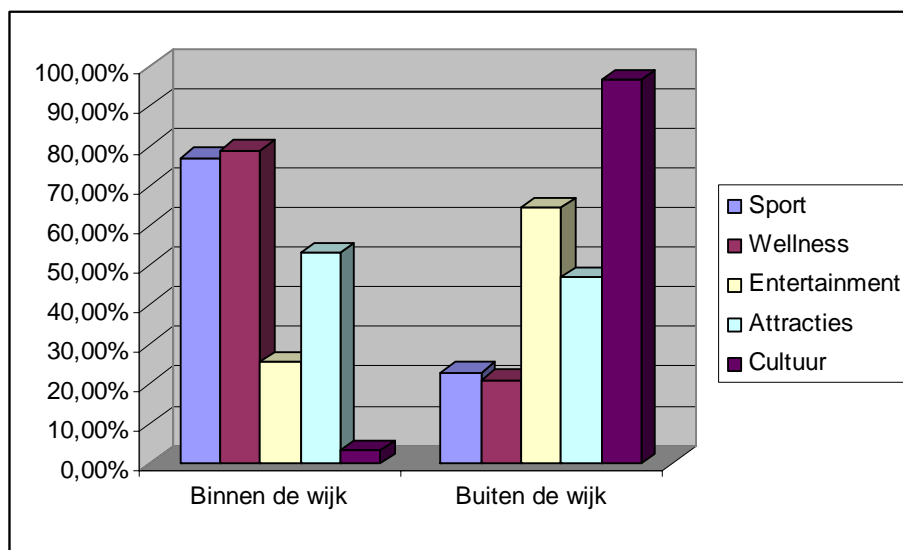
Figuur 5.8 Gebruik voorzieningen door huishoudens in Zuiderburen

Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen Zuiderburen'

Wanneer wordt gekeken naar waar de respondenten deze voorzieningen het liefst zouden zien, valt allereerst de beperkte vraag naar entertainmentvoorzieningen binnen de wijk, van 25,5%, op. In combinatie met de geringe bereidheid te reizen voor deze voorzieningen is dit een opvallende uitkomst. De contradictie op het gebied van de sector attracties kan ook in Zuiderburen worden genoemd, met als voornaamste redenen de combinatie van convenience en speciality voorzieningen binnen deze sector.

Figuur 5.9 Geprefereerde locatie leisurevoorzieningen per sector

Bron: Enquête 'leisurevoorzieningen Zuiderburen'

In Zuiderburen zijn evenals in de andere twee wijken de convenience-voorzieningen de meest genoemde voorzieningen op de open vraag naar wat er wordt gemist. Sportvoorzieningen worden hier evenals in Vathorst het meest genoemd. Daarnaast nemen de horeca en speeltuinen een groot deel van de antwoorden voor hun rekening. Opvallend vaak wordt ook gegeven het antwoord fitness/sportschool.

5.5 Conclusie onderzoeksresultaten vraagkant

Na uiteenzetting van de resultaten van de enquête met betrekking tot de vraagkant voor de verschillende onderzoeksgebieden zullen in deze paragraaf de belangrijkste uitkomsten nog een keer op een rij worden gezet, en worden de drie gebieden nog een keer met elkaar vergeleken. Allereerst moet de opmerking worden gemaakt dat de onderlinge verschillen tussen de onderzoeksgebieden aan de vraagkant gering kunnen worden genoemd. Wat betreft de huishoudenkenmerken zijn opvallende punten het hoge percentage 65-plussers van bijna 10% in zowel De Vijfhoek als Zuiderburen in vergelijking met dat van 1,5% in Vathorst. Dit is een percentage dat ruim boven het verwachte gemiddelde ligt. Voor de verdeling huur/koop kan het percentage van 0% huurwoningen in De Vijfhoek worden toegeschreven aan de manier van enquêteren. Het verschil in aantal jaren dat de respondent in de wijk woont valt te verklaren uit het feit dat de ene wijk ouder is dan de ander. De Vijfhoek is al eind jaren negentig grotendeels gereed gekomen en de andere twee wijken zijn op het moment van schrijven nog volop in aanbouw. De overige huishoudenkenmerken voldoen aan de verwachtingen en grote onderlinge verschillen tussen de wijken zijn er niet.

Wanneer wordt gekeken naar de kenmerken van vrijetijdsbesteding is de eerste opvallende conclusie dat de gemiddelde hoeveelheid vrije tijd in de drie onderzoeksgebieden sterk afwijkt van het landelijke gemiddelde. De reden hiervoor ligt in het feit dat de wijken voor een groot deel zijn opgebouwd uit gezinnen met tweeverdieners, al dan niet met kinderen. Van deze groep is bekend dat ze gemiddeld over minder vrije tijd beschikken.

De geprefereerde locatie van de leisurevoorzieningen levert voor de zogenaamde gemakvoorzieningen in de drie wijken eenzelfde beeld op. De bewoners willen van deze voorzieningen het liefst binnen de wijk gebruik maken. Hierbij gaat het om de sectoren sport en wellness. Ook voor de sector attracties geldt eenzelfde beeld in de drie onderzoeksgebieden. Iets meer dan de helft van de respondenten ziet attracties het liefst binnen de wijk. Wat bij deze sector wel opvalt, is dat ondanks dit percentage van ruim 50% de bereidheid te reizen voor attracties het grootst is van alle sectoren. Een verklaring die hiervoor gegeven kan worden is dat onder deze sector zowel parken en speeltuinen vallen, als dierentuinen en pretparken. De eerste twee kunnen worden beschouwd als gemakvoorzieningen waar veel, en dus het liefst dicht bij huis gebruik van wordt gemaakt. De laatste twee zijn te typeren als specialty-voorzieningen die eens in de zoveel tijd worden

gebruikt en waarvoor mensen bereid zijn grotere afstanden af te leggen. Wat betreft entertainment kunnen twee uitkomsten als opvallend worden beschouwd. De eerste opvallende uitkomst is dat in Vathorst het percentage respondenten dat deze voorzieningen het liefst binnen de wijk ziet met 43,6% beduidend hoger ligt dan in De Vijfhoek en Zuiderburen met respectievelijk 26,3% en 25,5%. Wanneer vervolgens wordt gekeken naar de bereidheid om te reizen voor deze voorzieningen blijkt dat deze voor bewoners van Vathorst hoger te liggen dan voor De Vijfhoek en Zuiderburen. Deze bereidheid te reizen voor het gebruik van voorzieningen zou weer heel goed verband kunnen houden met het feit dat bewoners van Vathorst mobieler zijn. Het percentage gezinnen dat meer dan één auto bezit ligt namelijk iets hoger dan in Leeuwarden en Deventer.

6. Vergelijking vraag en aanbod

In dit hoofdstuk zal voor de drie onderzoeksgebieden worden bekeken in hoeverre de vraag naar leisurevoorzieningen aansluit bij het bestaande en geplande aanbod in de wijk. Het hoofdstuk zal worden opgedeeld in drie delen. Elk onderzoeksgebied zal apart worden besproken en er zal per sector worden gekeken in hoeverre de vraag en het aanbod op elkaar aansluiten en welke aanpassingen er volgens de bewoners eventueel nog zouden moeten plaatsvinden. Op deze manier kan een vergelijking gemaakt worden tussen de drie wijken en kan er antwoord worden gegeven op de vraag of er verschillen bestaan tussen de verschillende Vinex-locaties.

6.1 Vathorst

Sportvoorzieningen

Op het gebied van sportvoorzieningen is de vraag van de bewoners naar deze voorzieningen binnen de wijk in Vathorst groot, zo is gebleken uit de enquête. Het grootste deel van de bewoners wil de sport die zij beoefenen het liefst uitoefenen binnen de wijk. De sporten die het meest beoefend worden en waarvoor een voorziening nodig is zijn voetbal en zwemmen. Op dit moment heeft V.V. Hooglanderveen zes voetbalvelden. Dit lijkt op dit moment voldoende te zijn om aan de huidige vraag tegemoet te komen. Wanneer Vathorst echter verder uitgebreid zal worden zullen de geplande velden tussen de A1 de Bergpas en de Calveenseweg zeer welkom zijn. Deze staan gepland voor medio 2007. Wat betreft het zwemmen kan worden opgemerkt dat er een optie bestaat voor een 25 meterbad. Gezien het feit dat dit nog slechts een optie betreft en een groot deel van de bewoners gebruik maakt van zwemvoorzieningen buiten de wijk terwijl zij deze het liefst binnen de wijk zouden zien kan worden geconcludeerd dat vraag en aanbod op dit moment niet op elkaar aansluiten. Een zwembad zou een zeer welkome voorziening zijn binnen de wijk helemaal met het oog op de toekomstige

uitbreiding en de daardoor toenemende vraag. Sporten die door de respondenten genoemd worden en waarvoor op dit moment al een voorziening aanwezig is zijn judo, badminton en dansen. Deze sporten kunnen allen worden beoefend in de gymzaal van het Brinkcluster. Voor de toekomst staat er ook een nieuwe sporthal gepland. Deze zal tegemoet kunnen komen aan de vraag naar de sporten zoals die nu beoefend worden in het Brinkcluster en eventueel ook aan de door de bewoners genoemde sporten basketbal, boksen en squashen. Vooral deze laatste sport werd vaak genoemd door de bewoners. Qua tennisbanen lijkt Vathorst in de toekomst wel aan de vraag te kunnen voldoen. Op dit moment is tennisvereniging Hooglanderveen gereed en in 2008 zullen er acht tennisbanen worden gerealiseerd aan de Bergse Pas.

Wellness

De vraag naar wellness binnen de wijk is zoals blijkt uit de enquête groot. Opvallend is dat een aantal respondenten bij de open vraag naar welke voorzieningen ze missen binnen de wijk aangaven een sportschool te missen. Opvallend, omdat in augustus 2006 een sportschool is geopend aan de rand van Hooglanderveen en de A28 waar ook tennisvereniging Hooglanderveen gevestigd is. Blijkbaar zien de bewoners deze locatie niet als zijnde een locatie binnen hun wijk. Dit terwijl in de plannen zoals deze gepresenteerd worden door de bouwcombinatie Vathorst deze locatie wordt geïntegreerd in de wijk. Qua afstand ten opzichte van de wijk lijkt dit een vrij logische aanname.

Cultuur

Van de culturele voorzieningen waaruit kon worden gekozen in de enquête is op dit moment geen enkele aanwezig binnen de wijk. Ook plannen voor bijvoorbeeld een theater of museum zijn er voor zover bekend nog niet. Dit is gezien de vraag naar deze voorzieningen binnen de wijk geen groot probleem. De meeste respondenten die gebruik maken van deze voorzieningen doen dit het liefst buiten de wijk. Een culturele voorzieningen die op dit moment wel aanwezig is, is het dorps huis. Daarnaast zijn voor 2009 een bibliotheek en diverse niet nader omschreven culturele voorzieningen gepland in het hoofdwinkelcentrum. Over de vraag naar deze voorzieningen kan aan de hand van de enquête geen uitspraak worden gedaan, maar voor de hand ligt dat een bibliotheek binnen de wijk de functie zal overnemen van de buitenwijkse bibliotheken zoals die nu worden gebruikt.

Entertainment

Van de drie onderzoeksgebieden antwoordden de respondenten in Vathorst het vaakst dat zij entertainment binnen de wijk willen (43,6%). De voorzieningen die hierbij het grootste aandeel voor

hun rekening nemen zijn de horecavoorzieningen. Veel bewoners zouden graag gebruik maken van een combinatie van horeca buiten en binnen de wijk. Wat betreft het aanbod is het op dit moment slecht gesteld. Er zijn in Hooglanderveen een nieuw eetcafe en een al langer bestaand restaurant te vinden. Daarnaast is er nog de Stadskamer in het noorden van Vathorst. Voor 2008 staat er ook nog een restaurant gepland. Dit aanbod voldoet niet aan de vraag van een groot deel van de bewoners, gezien het feit dat vaak het antwoord wordt gegeven dat zij buiten de wijk horecavoorzieningen bezoeken terwijl ze dit het liefst binnen de wijk zouden doen. Na horeca werd de categorie bioscopen als meest gebruikte entertainmentvoorziening genoemd. Een klein deel van de respondenten die wel eens een bioscoop bezoekt zou wel een bioscoop binnen de wijk willen, maar het grootste deel vindt dit niet nodig. De bowlingbaan en het casino worden beduidend minder genoemd en de vraag naar deze voorzieningen binnen de wijk is nihil. Bij het aanbieden van entertainmentvoorzieningen moet naast de voorstanders ook ernstig rekening worden gehouden met de tegenstanders. Horeca binnen de wijk kan voor velen een goed plan lijken maar er zullen ook een heleboel tegenstanders zijn in verband met eventuele overlast. Hetzelfde geldt voor een voorziening als een bioscoop. Deze zal eveneens bezoekers aantrekken van buiten de wijk en kan daarom ook tot overlast leiden.

Attracties

Op het gebied van attracties laat het aanbod volgens de bewoners ook nogal te wensen over. Deze sector is eigenlijk te verdelen in twee soorten voorzieningen. Aan de ene kant zijn er de voorzieningen zoals parken en speeltuinen waar dagelijks gebruik van wordt gemaakt. Daarnaast zijn er de voorzieningen als pretparken en dierentuinen waar slechts eens in de zoveel tijd gebruik van wordt gemaakt. Van de eerste soort wil het grootste deel van de bewoners gebruik maken binnen de wijk. Het aanbod sluit hierbij onvoldoende aan op de vraag. Er zijn in Vathorst behoudens een aantal groenstroken geen parken te vinden en het aantal speeltuinen van enige omvang is ook zeer beperkt. Wat betreft voorzieningen als dierentuinen en pretparken zijn de bewoners unaniem in hun oordeel dat ze deze niet binnen de wijk willen.

Conclusie

Wat in ieder geval duidelijk is geworden is dat in Vathorst redelijk veel zogenaamde convenience voorzieningen ofwel aanwezig zijn ofwel dat er plannen bestaan deze in de toekomst te realiseren. Het gaat hierbij dan vooral om de sectoren sport en wellness. Wat betreft de sector entertainment is er enige verdeeldheid. Sommige voorzieningen zoals horeca zijn redelijk gewild binnen de wijk terwijl andere, zoals bijvoorbeeld bowlingbanen en casino's juist het liefst als buitenwijkse voorzieningen worden gezien.

Het cijfer dat de respondenten geven voor de aanwezigheid van vrijetijdsvoorzieningen binnen de wijk is in Vathorst met 5,1 onvoldoende. De stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de wijk speelt hierbij een belangrijke rol. Op dit moment zijn er al wel redelijk wat voorzieningen aanwezig, maar deze zijn of net opgeleverd en nog niet zo bekend onder de bewoners, of ze worden pas in een later stadium van het project gerealiseerd.

6.2 De Vijfhoek

Sportvoorzieningen

In hoofdstuk drie is al naar voren gekomen dat het aanbod van sportvoorzieningen binnen de wijk tot een minimum is beperkt. Opvallend daarbij was ook de constatering dat sportvoorzieningen niet vaak werden genoemd bij de vraag welke voorzieningen nog worden gemist binnen de wijk. De reden hiervoor kan bij De Vijfhoek niet liggen in het feit dat de wijk nog volop in aanbouw is zoals in Vathorst en er nog veel plannen zijn die nog niet zijn uitgevoerd. Gezocht moet daarom worden naar een andere reden voor het gebrek aan sportvoorzieningen in deze middelgrote Vinex-wijk. Uit gesprekken met bewoners is gebleken dat niet ver buiten de wijk een groot sport –en recreatiecentrum is gevestigd waar een heleboel sporten kunnen worden beoefend. Daarnaast is er vlak buiten de wijk een tennispark en een voetbalvereniging te vinden. Opvallend aan de antwoorden op de vraag waar de bewoners hun sport beoefenen is dat een relatief groot deel van hen aangeeft dit te doen binnen de wijk terwijl de voorziening niet in de wijk aanwezig is. Er bestaat dus enige onduidelijkheid met betrekking tot de vraag of de voorzieningen binnen of buiten de wijk zijn gelocaliseerd. Vooral voor de sporten tennis en voetbal geldt de verwarring over de locatie van de voorziening, omdat deze voorzieningen aan de rand van de wijk liggen.

Wellness

Voor wellness geldt in principe hetzelfde als voor sportvoorzieningen. Het grootste deel van de respondenten ziet wellness het liefst binnen de wijk. Ook deze voorzieningen zijn in Deventer gevestigd aan de rand van de wijk. In het sport –en recreatiecentrum zijn een fitnessclub en een zonnebankstudio aanwezig. Hierdoor ontstaat bij sommige bewoners de verwarring omtrent de vraag of deze voorzieningen binnen of buiten de wijk zijn gevestigd.

Cultuur

Binnen de Vijfhoek zijn op dit moment geen culturele voorzieningen aanwezig. Ook bestaan er geen plannen deze in de toekomst te realiseren. Wanneer gekeken wordt naar de vraag door de bewoners

naar deze voorzieningen wordt duidelijk dat deze niet conflicteert met het gebrekkige aanbod. Slechts 11,1% van de bewoners die gebruik maakt van culturele voorzieningen ziet deze het liefst binnen de wijk. Het grootste deel hiervan ziet het liefst een bibliotheek verschijnen in de wijk. De meest genoemde culturele activiteiten te weten theater –en museumbezoek ondernemen de respondenten het liefst buiten de wijk.

Entertainment

De vraag naar entertainment binnen De Vijfhoek is beduidend kleiner dan in Vathorst. Verantwoordelijk voor het percentage van net boven de 25% zijn de horecavoorzieningen. Veel respondenten zouden graag een buurtkroeg zien binnen de wijk. Het aanbod op dit gebied sluit niet aan bij de vraag die er bestaat. Er is geen horeca te vinden binnen de wijk.

Attracties

De Vijfhoek heet een groene wijk te zijn. Desondanks laat het aanbod aan parken te wensen over in vergelijking tot de vraag. Hetzelfde geldt voor de aanwezigheid van speeltuinen die de respondenten het liefst binnen de wijk zouden zien. Voor specialty-voorzieningen zoals dierentuinen en pretparken is in De Vijfhoek geen plaats. Deze voorzieningen zoeken de bewoners liever buiten de wijk op. De vraag naar attracties binnen de wijk van 54,1% is dus grotendeels toe te schrijven aan de vraag naar parken en speeltuinen.

Conclusie

Allereerst is duidelijk geworden dat de convenience-voorzieningen zoals sport en wellness het liefst binnen de wijk worden gezien. Doordat op een steenworp afstand van de wijk een groot sport –en recreatiecentrum gevestigd is en ook voetbalvelden en tennisbanen aan de rand van de wijk liggen wordt duidelijk dat het er bij deze voorzieningen om gaat dat ze gemakkelijk te bereiken zijn en niet zo zeer om het feit dat ze ook daadwerkelijk binnen de wijk gelegen zijn. Gezien de aanwezigheid van deze voorzieningen op korte afstand lijkt het niet nodig te zijn het aanbod binnen de wijk uit te breiden. Veel bewoners zien de bestaande sportvoorzieningen buiten de wijk zelfs als voorzieningen binnen de wijk. Daartegenover staat dat aan gemaksvoorzieningen als parken en speeltuinen volgens de bewoners een gebrek bestaat. Op dit gebied zijn er uitbreidingen nodig om de bewoners tevreden te stellen.

Wat betreft de sector entertainment wordt eigenlijk alleen horeca gemist in de wijk. Grotere voorzieningen als bioscoop en casino zijn minder welkom.

6.3 Zuiderburen

Sport

Zuiderburen is de kleinste van de drie onderzoeksgebieden en dit is direct terug te zien in de aanwezigheid van de leisurevoorzieningen en dus ook van de sportvoorzieningen. Deze zijn er niet te vinden. Hiermee wordt meteen de grootste discrepantie in de vraag en aanbod structuur genoemd. Een groot deel van de bewoners zou namelijk graag willen sporten binnen de wijk. De sportvoorzieningen waar de meeste vraag naar is zijn voetbalvelden en een zwembad. Een multifunctionele gymzaal zou uitkomst kunnen bieden voor de vraag naar genoemde sporten als gym, judo, dansen, volleybal, basketbal en badminton. Daarnaast werd ook tennis vaak genoemd als sport die men het liefst binnen de wijk zou beoefenen.

Wellness

Wellness is evenals sport een voorziening die de respondenten graag binnen hun wijk zouden zien. Deze vraag is relatief gezien zelfs iets groter dan de vraag naar sportvoorzieningen. Er zijn geen voorzieningen aanwezig op dit gebied en het aanbod sluit dan ook niet aan op de vraag. Vraag is natuurlijk of het uit kan om bijvoorbeeld een fitness/sportschool te situeren in de wijk. Zuiderburen is een kleine Vinex-locatie en het totaal aantal gebruikers zou wel eens te wensen kunnen overlaten.

Cultuur

Van de drie wijken is de vraag naar culturele voorzieningen binnen de wijk het kleinst van allemaal in Zuiderburen. Er zijn dan ook geen voorzieningen aanwezig op dit gebied en deze zijn ook niet gepland. Bewoners zijn bereid voor deze voorzieningen te reizen en het aanbod conflicteert dus niet met de vraag.

Entertainment

Horecabezoek wordt door de respondenten na sport het meest genoemd bij de activiteiten die zij ontplooiën in hun vrije tijd. Alle respondenten zijn op dit moment genoodzaakt dit buiten de wijk te doen, omdat er geen enkele voorziening aanwezig is op dit gebied. Van de entertainment die de bewoners binnen de wijk willen (25,1%) neemt horeca vrijwel het gehele percentage voor haar rekening.

Attracties

Als enige attracties binnen Zuiderburen kunnen worden genoemd de pitch&putt golfbaan en een speeltuintje in het midden van de wijk. Ook in deze wijk sluit het aanbod niet goed aan op de vraag van de bewoners. Ruim de helft wil attracties binnen de wijk waarbij het ook hier vooral gaat om parken en speeltuinen. De grotere specialty voorzieningen worden het liefst buiten de wijk bezocht.

Conclusie

Ondanks de relatief grote vraag naar voornamelijk sport- en wellness voorzieningen moet er natuurlijk ook rekening worden gehouden met het feit dat Zuiderburen een kleine Vinex-locatie is die ook nog eens als motto heeft 'Wonen en leven... Natuur en ... de stad'. Hieruit blijkt dat als uitgangspunt wordt genomen dat bewoners gebruik maken van reeds bestaande voorzieningen in de stad. Uiteindelijk worden er 1200 woningen gerealiseerd en de terechte vraag is of dit genoeg is om bepaalde leisurevoorzieningen rendabel te maken.

7. Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk zullen conclusies worden getrokken met betrekking tot de vraag en het aanbod naar leisurevoorzieningen binnen de verschillende Vinex-uitleglocaties. Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de onderzoeksgebieden en welke algemene conclusies omtrent Vinex-uitleglocaties kunnen hieraan worden verbonden? Uiteindelijk zullen enkele aanbevelingen worden gedaan aangaande de eventueel mogelijke uitbreidingen van het aanbod binnen de drie onderzoeksgebieden.

7.1 Conclusies

In tabel 7.1 zijn voor de drie onderzoeksgebieden de belangrijkste kenmerken op een rijtje gezet. Zoals beschreven in paragraaf 3.2 is gekozen voor locaties van verschillende grootte. De grootte blijkt namelijk haar weerslag te hebben op de mate van stedelijkheid van het gebied. Deze mate van stedelijkheid is samen met de ligging van belang voor het aanbod van leisurevoorzieningen binnen de wijk. Voor Vathorst geldt dat het een gebied is met stedelijke kenmerken die in de toekomst een potentieel nieuw stedelijke eenheid kan gaan vormen. Op dit moment is de wijk nog volop in aanbouw en het aanbod van leisurevoorzieningen is nog niet gereed. Toch is al een behoorlijk aantal voorzieningen in gebruik genomen en zeker in vergelijking met de overige twee onderzoeksgebieden is het aanbod redelijk groot te noemen. Het gaat hierbij vooral om sport –en wellnessvoorzieningen, maar er zijn ook plannen voor zogenaamd multi-leisure. De onvoldoende die door de bewoners wordt gegeven voor het huidige aanbod aan leisurevoorzieningen kan worden gewijt aan de fase waarin het project zich op dit moment bevindt. Volgens de enquêteresultaten is er namelijk vooral vraag naar sport, wellness, horeca, parken en speeltuinen. De eerste drie zijn voor een deel aanwezig en staan voor een deel gepland voor de toekomst. Alleen het geplande aanbod van parken en speeltuinen laat te wensen over.

De Vijfhoek kan worden beschouwd als een gebied dat aansluit op een bestaande kern. Vlak buiten de wijk is een groot aantal convenience-voorzieningen geclusterd. Het gaat hierbij vooral om convenience voorzieningen als sport –en wellness.. Binnen de wijk zijn daarom nagenoeg geen leisurevoorzieningen te vinden. Opvallend is dat een groot aantal bewoners deze voorzieningen door hun nabijheid beschouwen als voorzieningen die binnen de wijk liggen Dit komt ook naar voren in het cijfer dat de respondenten geven voor het aanbod van leisure binnen de wijk. Dit cijfer is als enige van de drie onderzoeksgebieden voldoende. Hiermee wordt aangegeven dat het er vooral om gaat dat convenience-voorzieningen als sport –en wellness gemakkelijk te bereiken zijn en het niet zozeer uitmaakt of ze ook werkelijk binnen de wijk aanwezig zijn. Al met al is De Vijfhoek een Vinex-locatie met een beperkt stedelijke uitstraling. Er is wel een klein centrumgebied aanwezig, maar de voorzieningen op het gebied van leisure zijn daar nihil. Dit wordt geïllustreerd door het feit dat het

aanbod van parken, speeltuinen en horeca waar ook veel vraag naar is te wensen overlaat en dat hiervoor ook geen plannen bestaan voor de toekomst.

Zuiderburen is te typeren als een kleine Vinex-locatie die lijkt op een gewone buitenwijk. Het heeft een dorpse uitstraling en het aanbod van leisure is dan ook tot een minimum beperkt. Het feit dat het een kleine Vinex-locatie betreft betekent niet dat de vraag naar convenience-voorzieningen niet aanwezig is. Ook in Zuiderburen zouden de bewoners sport en wellness het liefst binnen de wijk zien. Het aanbod wijkt in Zuiderburen dan ook het meest af van de vraag. De bewoners in Zuiderburen zijn namelijk volledig afhankelijk van voorzieningen in het centrum van Leeuwarden.

Tabel 7.1 overzicht kenmerken onderzoeksgebieden

Locatie	Ligging	Stedelijkheid	Aanbod leisure	Vraag leisure
Vathorst (groot)	(potentieel) nieuwe stedelijke eenheid	Gebied met stedelijke kenmerken	Sport, wellness,(entertainment) aanwezig/gepland binnen wijk	Convenience-voorzieningen zoals sport, wellness, parken, speeltuinen en iets meer vraag naar entertainment
De Vijfhoek (middelgroot)	Aansluitend op bestaande kern	Beperkte stedelijke uitstraling	Niet door de aanwezigheid van sport en wellnessvoorzieningen aan de rand van de wijk	Convenience-voorzieningen zoals sport en wellness, parken, speeltuinen
Zuiderburen (klein)	Gewone buitenwijk	Groene, dorpse uitstraling	Kleine speeltuintjes, pitch&putt golfbaan	Convenience-voorzieningen zoals sport en wellness, parken, speeltuinen

Voor Vinex-uitleglocaties kunnen aan de hand van de uitkomsten in het onderzoek samenvattend de volgende conclusies worden getrokken:

- Het aanbod van leisurevoorzieningen hangt voor een belangrijk deel af van de grootte van de Vinex-locatie. Grote locaties hebben een grotere mate van stedelijkheid en er zijn daarom meer voorzieningen aanwezig en/of gepland. Dit grotere aanbod komt waarschijnlijk voor een belangrijk deel voort uit het feit dat het in grote wijken rendabeler is bepaalde voorzieningen op te zetten in tegenstelling tot kleinere locaties. Er kan op dergelijke grote locaties een soort van zelfstandige stedelijke eenheid ontstaan, waarbij bewoners minder afhankelijk zijn van voorzieningen buiten de wijk. Deze mate van stedelijkheid en daarmee het aanbod van leisurevoorzieningen neemt af naarmate de Vinex-locatie kleiner is. Minder afhankelijk van de grootte van de wijk zijn voorzieningen als parken en speeltuinen. Hieraan is een gebrek in zowel de grote als de kleine Vinex-locaties.
- Wat betreft de vraag naar leisurevoorzieningen binnen de wijk zijn er eigenlijk geen grote verschillen naar voren gekomen tussen de grote en kleine locaties. Opvallend is dat de vraag zich vooral toespitst op convenience-voorzieningen die op regelmatige basis worden gebruikt

door de bewoners. Hierbij moet vooral worden gedacht aan sportvoorzieningen, voorzieningen op het gebied van wellness, parken, speeltuinen en horeca.

Uit de onderzoeksresultaten in De Vijfhoek blijkt dat het de bewoners er niet zozeer om gaat dat deze voorzieningen direct binnen de wijk aanwezig zijn, maar dat ze in de nabije omgeving te vinden zijn. Wanneer de wijk dus aansluit op een bestaande kern met voldoende convenience-voorzieningen is er een minder dringende behoefte aan nieuwe voorzieningen binnen de wijk.

7.2 Aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zijn een aantal aanbevelingen te doen met betrekking tot het aanbod van leisurevoorzieningen binnen Vinex-locaties.

Allereerst is naar voren gekomen dat bewoners vooral behoefte hebben aan de nabijheid van de zogenaamde convenience-voorzieningen, zoals sport, wellness, parken, speeltuinen en horeca. Om op een effectieve manier tegemoet te komen aan de wensen van de bewoners is het van belang per locatie te bepalen welke voorzieningen er exact nodig zijn. In iedere wijk zijn er namelijk bepaalde voorzieningen waar meer vraag naar is dan in andere wijken. Wanneer wijken al aansluiten op een bestaande kern met een groot aanbod van leisurevoorzieningen, zoals in Deventer het geval is, is uitbreiding van het aanbod binnen de wijk niet direct nodig. Daarnaast is goed overleg met bewoners wenselijk, omdat bepaalde voorzieningen zoals horeca, naast veel plezier voor sommige bewoners ook kan leiden tot overlast.

Partijen die betrokken zijn bij de realisering van Vinex-locaties moeten bepalen in hoeverre het rendabel is leisurevoorzieningen binnen de wijk te situeren. De vraag vertoont namelijk geen grote verschillen tussen locaties van verschillende grootte. Daarom is het wederom van belang per locatie onderzoek te doen naar de vraag naar verschillende voorzieningen binnen de wijk. Het zou namelijk best zo kunnen zijn dat in een kleine Vinex-locatie de vraag naar een voetbalveld zo groot is dat realisatie hiervan best rendabel zou kunnen zijn. Andersom is het ook mogelijk dat op een grote locatie bepaalde voorzieningen aanwezig zijn terwijl de vraag hiernaar niet erg groot is.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat de vraag naar leisurevoorzieningen niet veel verschilt tussen Vinex-locaties van verschillende grootte. Het aanbod daarentegen is in grote stedelijke gebieden groter dan in de kleine gebieden met een dorpse uitstraling. Onderzoek naar de vraag van –en overleg met (toekomstige) bewoners lijken daarom een belangrijk instrument om te komen tot een zo efficiënt mogelijke afstemming van vraag en aanbod.

Literatuur

- Beckers, T., Poel van de H. (1990) *Vrije tijd tussen vorming en vermaak, een inleiding tot de studie van de vrije tijd*. Leiden, Stenfert Kroese
- Dronkert B. (2003) *Beleidskader leisure Zoetermeer*. Ecorys-Kolpron
- Gemeente Leeuwarden, 2005 *Cijfers voor wijken, rapportage wijksignaleringsstelsel 2005*
- Gemeente Deventer (2006) *Statistisch jaarboek Deventer 2006*
- Gemeente Leeuwarden (2006) *Statistisch jaarboek Leeuwarden 2006*
- Gemeente Amersfoort (2006) *Statistisch jaarboek Amersfoort 2006*
- Gemeente Amersfoort (2006) *Woonvisie Amersfoort 2006-2010*
- Harms, L. (2006). *Op weg in de vrije tijd*. Den Haag, SCP
- Kamer van Koophandel Utrecht (2003). *Visie op leisure, een kader voor vrijetijdsvoorzieningen in Utrecht*
- Kleinepier A., Schakel G. (2005) *De zin en onzin van leisure. Tien 'misverstanden' ontzenuwd*. In: Vastgoedmarkt, februari 2005
- Marktplan adviesgroep (2003). *Het ijzer smeden als het heet is: beleidsadvies leisure (voorzieningen) Utrecht*
- Meertens Steffens (2002) *Thuis in de stad: woonomgeving en publiek domein*
Kwaliteit op locatie: Panorama Vinex, 1998
- Metz, T. (2003). *Tijd voor ruimte, ruimte voor tijd. Beschouwingen over het fenomeen tijd*. Baarn: Kasteel Groeneveld
- Mommaas, H. (2000). *De vrijetijdsindustrie in stad en land, een studie naar de markt van belevenissen*. Den Haag, SDU uitgevers
- Ministerie van VROM (1994) *Vierde Nota Ruimtelijke ordening Extra*
- Ministerie van VROM (1999) *Vinac*
- Ministerie van VROM (2000) *Handvest kwaliteit Vinex-locaties*
- Ministerie van VROM (2000) *Vinex nu; Vinex-afspraken in beeld*
- Ministerie van VROM (2005) *Voortgang Vinex verstedelijking 2004*
- Ministerie van VROM (2007) *Evaluatie Verstedelijking Vinex 1995 tot 2005*
- Ontwikkelingsbedrijf Vathorst (2006) *Vathorst wijzer*. Onkenhout Groep, Almere
- Ruimtelijk planbureau (2006). *Vinex! Een morfologische verkenning*. Rotterdam/Den Haag, Nai uitgevers

Snellen D., Hilbers H., Hendriks A. (2005) *Nieuwbouw in beweging: een analyse van het ruimtelijk mobiliteitsbeleid van Vinex*. Ruimtelijk planbureau Den Haag, Nai uitgevers

Vollaard P., e.a. (2001) *De Vijfhoek: een nieuwe tuinstad in Deventer*. Akro uitgeverij BV

Internetsites:

www.vathorst.nl

www.deventer.nl

www.zuiderburen.nl

www.vathorst.nu

www.lagroup.nl

www.descheg.nl

www.scp.nl